

„BISER“ izlazi svakog mje-
seca na 24 stranice.

Cijena je listu za gjake (ta-
lebu), učitelje (muallime)
i muslimansko ženskinje
K3 —, a za ostale K 6—
godišnje za Bosnu i Herce-
govinu, dok za sve ostale
zemlje 8 franaka.

BISER

LIST ZA ŠIRENJE PROSVJETE MEGJU MU-
SLIMANIMA U BOSNI I HERCEGOVINI.

Za oglase plaća se prvj-
put za cijelu stranu 40,
za pola 20, za osminu 6, a
za šes nastinu 4 krune. Sli-
jedeća uvrštenjauz popust.
Za prijevode oglasa iz jed-
noga jezika u drugi računa
se 8 kruna po stranici.

Pojedini brojevi 50 helera- Rukopisi se ne vraćaju.
= Neplaćena se pisma ne primaju. ==

Sve što se tiče administracije i uredništva lista,
treba slati na adresu: „BISER“ Mostar (Hercegovina.)

PLATIVO I LUTUŽIVO U MOSTARU.

Zilhidže 1330.

M O S T A R

Novembar 1912.

Vlasnik, izdavalatelj Prva muslimanska nakladna knjižara
i nakladnik: MUHAMED-BEKIR KALAJDŽIĆ.

Uregjuje: Redakcioni odbor.

Panislamizam i Evropa.

Arapski napisao: Azm zade Refik beg.

Prevodi: Ahmed Rašidkadić.

(Nastavak.)

Što se tiče kapitulacija, one su baš glavni uzrok opadanju Turske države. Osobito su one privilegije, koje su se dale poslije Sulejmana kao n. pr. vjerski protektorati, bile uzrokom vječitih intervencija. Tako se 1740. godine dogodi za Tursku nesreća, što je ona Francuskoj poklonila protektorat nad katoličkim svećenstvom u Turskoj.

Kad se je Turska našla u neprilikama, Evropa nije propustila ni jedne prilike, gdje će joj na lukav način pribaviti još veće neugodnosti, a s druge strane Evropa je okrenula svoj osvajalački pogled na Istok i Muslimane u Africi i zauzela se za njihovo podčinjavanje.

Megjutim Papa predloži, te se Austrija, Poljska, Venecija i Malta složiše za zajedničku akciju proti Turaka i taj savez 1683. nazvaše svetim savezom na Muslimane. Tada se je otpočelo sa neprestanim napadajima na Osmanlijsku imperiju i izložiše ju najgorim opasnostima na kopnu i na moru, što je uzrokom da se to čitavo vrijeme ispunja samim krvavim scenama.

Baš nekako u to vrijeme, Petar Veliki diže ruski narod iz životinjskog u ljudski položaj i stvori državu, koja Osmanlijama posta tako opasnom, da su Središnja Azija, Kavkaz, Turkestan, Evropska Turska i Iran, bili izloženi pogibli toga novog neprijatelja. I u istinu nastojanjem Petra Velikog Rusija postade ponajtežim bremenom na vratu Turske, a iskra ratnog ognja, koju Rusi zapališe ne bi u prilog njih, jer Turci muževno odbijahu svaki nasrtaj, za to Rusija morade svoj osvajalački nagon okrenuti na Perziju.

Iran se pak tada nalazio u kritičnim časovima cijepanja i slaboće. Petar Veliki znao je izrabiti ovo žalosno stanje u Perziji, za to je s vojskom prešao kavkazko gorje i osvojio dosta prostrane predjele Dagistana; osim toga na zapadnoj obali morskoj, pripoji svojoj državi Sugur i Benader. Za tim Petar još ostavi iza sebe poznatu oporuku, koja je u ostalom prava slika njegove pohlepnosti i nasrtljivosti. Ovom oporukom zahtjeva on, da se krimsktm Tatarima imade na svaki način samostalnost oduzeti; Turska i Perzija da se pod svaku cijenu podčine, a da se pri izvaganju toga ne bi na zapreke naišlo naglašava potrebu da se neke evropske države u savez pozovu. Po ovoj se je carskoj oporuci, koja inače karakteriše njegov moral, i postupalo, nu premda se je nešto i ostvarilo, ne pogje im za rukom, da sve njene točke izvedu. Za carevanja čuvene Katarine, koja je 1772. zaszela na ruski prijesto, pošlo je Rusima za rukom, da megu krimske Tatara bace kamen smutnje i razdora, sto je urodilo posljedicom, da je došlo do ugovora u Kinardži, po kojem su Tatari izgubili samostalnost, a Rusi zaposjeli crnomorske obale. Katarina je otpočela pregovore sa austrijskim carem Josipom II., da bi se Tursko carstvo podijelilo, da bi se neki otoci bijelog mora zaposjeli, a najzad da se u Carigradu postavi nova vlada po uzoru bivše bizantske. Da bi ovu osnovu osigurali predali su Ruski i austrijski poslanik Porti note svojih vlada slijedećeg sadržaja:

I. Da se zajamči sloboda trgovine i plovidbe, te da se u tom pogledu odmah sastave statuti i zakoni, kao i to, da se po uzoru evropskom pribave trgovačka komunikaciona sredstva i njihova sigurnost,

II. Da se Turska ni u kojem slučaju ne upliće u upravu Tatara, a krimskom chanu, da prizna samostalnost,

III. Da u nekim provincijama ukine pobiranje haradža.

Porta je iz ovih nota prozrela zle namjere tih dvjehu država, koje su pošle samo za tim da Tursku zbrišu sa geografske karte, i naravna stvar smjesta ih odbila a da se prema okolnostima sastavi odgovorna nota sazvala je jedno vijeće u Carigrad g. 1197. (po H.)

Nakon što je vijeće svestrano pretreslo te drske zahtjeve, došlo je na to, da se tuđe krije ideja osvajačka. Oni su zahtjevali od Turske ono, što nije nikako mogla učiniti, samo da je izazovu u rat i na taj način čitavu odgovornost na nju svale. Turska pak bijaše iznurena neprestanim ratovanjem te nije željela, da još sa dvjema državama dogje u sukob. Ali pošto je savez između Rusije i Austrije bio očevidan, a opasnost rata na vidiku, Turska, da bi imala što više vremena, da se za rat spremi otposlala im je odgovornu notu, u kratkom izvratku, slijedećeg sadržaja:

Po dvojici poslanika, tih previsokih vlada, predate nam note, proučene su sa najvećom voljom i pažnjom. Opomene i prijateljski savjeti glede nekih reforama i njihovog brzog provedenja, nailaze kod visoke porte na najdublje simpatije i zahvalnost. Neki pako odnošaji, koji izazivlju pritužbe carske ruske vlade, po mogućnosti će se popraviti, a što se tiče starih ugovora, mi ćemo ih se uvijek strogo držati. Glede našeg držanja, mislimo, da smijemo ustvrditi, da obe carske vlade znadu, kako i u koliko je naša politika miroljubiva.

Iza toga nije dugo prošlo, a neprijateljstva su otpočela svom silom. Rusi pisvojiše Eflak, Bagdan i Besarabiju, a ovi drugi poplaviše Srbiju. Što su ovom zgodom Rusi i Ismail-Kali*) izveli divljačka krvoprolića, služi i danas na čelu čitava čovječanstva kao neizbrisivi žig sramote. Kao, da sama kruta sudbina pribavi ove nezgode, koje politički položaj Turske države bijahu dotjerale u očitu propast ali baš tada umrije car Josip II. Posredovanjem ostalih velesila rat se dokrajči i dogje do ugovora u Žištovi.

.....(Nastaviće se.)

Musa Ćazim Ćatić:

Iz zbirke „Živi cvjetovi“,

A. Zahiroviću.

U mojoj bašti.

L'epa je moja sjenata bašta
Ko vrt čarobnog Edena —
Nju gradila je raskošna mašta
I jedna ljubav vatrena

*) Ismail-Kala je jedna važna utvrda, koja je 1195. god. (po H.) na Dunavskoj obali sagrađena. Nakon dugog obsjedanja Rusi su ju osvojili. U gradu se je nalazilo 30 000 vojnika i 15.000 stanovnika, koje su Rusi nakon osvojenja do i najmanjeg djeteta poubijali. Jednome je samo skočivši u Dunav uspjelo, da se spasi i isti je o tome pokolju dornio žalostnu vijest u Carigrad.

Cvjetovi njeni na krilu prhte,
I leptiri joj cvjetaju,
U zvuku ptica boje joj drhte
I s mirisima lietaju.

Lahori teku, jezerca pire,
A plavu svjetlost sunca joj šire
I biele sjene trepere —

Tu u beharu statua neka
Plamnoga tvoga cjelova čeka
I plače pjesme — bisere...

Majsko jutro.

A kud se žure plašljive sjeie?
Kud noćne ptice se spremaju?
U zagrljaju te šume snene
Zar svojih gnijezda neimaju?...

Sad dan će doč u sjajnoj ekipaži
Na glavi sa krunom od zlata —
Već otvoraju mu nevidni pazi
Kapije safirnih palata.

U zapjenjenom šumu kaskada
S parom se biser diže i pada
Na usne mirisnih cvjetova.

Drveće šuti ko u ekstazi — —
Viš nas angjelski blagoslov slazi
U zvuku sunčanog cjelova.

Zaboravljeni otoci.

Čuj, kako sivi kliktaju ždrali
U našoj tamnoj šumi!...
Na žal su mrtvih jezera pali,
Gdje val ko priča šumi.

Oni su negdje daleko bili:
Čak iza devet gora —
Sad su nam u pohod došli na krili'
Ah, preko sinjeg mora! —

I cvjetak su nam donieli meki
Sa nepoznatih otoka nekih
U drobnom kljunu svome;

Pa opet na put krenuće oni — —
Čuj, kako tužno kliktaj im zvoni
U mračnom tremu tome!...

Kamelije.

Cvieće u vazi kristalnoj sniva:
To bijele su kamelije —
Gle, sjeta njenom bjelinom pliva
Ko duša kakove Ofelije.

O gdje su ambre njihova daha?
Zar tako rano ishlapiše? —
Na žrtveniku našega sevdaha
Sav tamjan svoj ispališe...

I meni, Nigjar sada se čini,
Da shvaćam pjesmu latica njihovih,
Gle, kako diskretno šumore:

— Mi dječica smo dalekog luga,
U šapatu nam sva vaša tuga
I vaši svi snovi govore. —

Pod višnjom.

Bijeli behar s višnje se truni
Ko perje angjelskih krila
I perivoj se gizdavi puni
Dahom proljetnih vila:

Kroz ovo gusto nervozno granje
Zefiri neznani pire —
Ah, da T to šapću daleke sanje,
Il vile lepeze šire? ...

I u sred toga svečanog trenu
Dršču ti kose ko svjetla sjena:
Zavjesa ljubavnog boga,

Pa jagodice gladi mi nujne
Gle, p'jan sam, srčuć s usnice rujne
Sokove života tvoga!...

Pejsaž.

Ćutke smo išli ruku pod ruku,
Oko nas raskošni gajevi. . .
U tajinstvenom nijemom muku
Samotnijdrhtali krajevi.

Po jezercetu vrh masnih vala
Bijeli labud je plivao,
A na njedrima čipkasta žala
U morni satir je snivao.

Mi tu smo stali. A za vrhunce
Viš nas je svjetlo tonulo sunce
Ko silnog genija misao ...

Trak zadnji — poput zlatnoga pera
Po površju je tihog jezera
Krvave stihove pisao...

U lovu.

Ko drevna bajka diše planina,
S daha joj prhte snovi —
U miru njenih tamnih dubina
Sad lov Diana lovi

U pratnji nimfa nagih i liepih,
Što put im strašću gori...
Zvjerad u džbunje skrivena strepi
I rog se niemo ori.

I mi smo lovci. Ja s usne tvoje
Sokove lovim: smeške i boje
U mreže mašte plahe —

A ti strelicom pogleda svoga
Čuvstva i čežnje srdašca moga
I ljubavne mi ahe ...

Remontantu

Gle, kako Tuga krilima sada
Prirodi lice rasjeni!...
I zlatno lišće s grančicama pada
Pod dahom pozne jeseni.

Mekane suze — ko čežnje duge -
Bolesno sunce prosipa
I njihovim biserom daleke luge
Po bliedom čelu posipa.

Na tvom balkonu cvjetovi žute,
Na tvom balkonu slavulji šute
U dubokome smiraju —

Tek remontanti čakskice krile:
U zlatnoj kosi jesenske vile
To zadnji smješci titraju!

A. Hifzi Bjelevac:

Pod drugim suncem.

„Ja mislim na jednu rijeku sa
mnogo pritošica, koja izvire iz mračne,
prostrane i duboke šume i koja je tako
bistra, da se može viditi kamenje kako
na dnu blista. I ta rijeka nije isušena
kao Cedron i nije san, kao ona o kojoj
govori Ezechiel, i nije je nemoguće pro
naći, kao one Hoskia, no i danas žubori
i huji . . . „ Selma Lagerlof,

Ibrahimbeg Jahjapašić ležao je na smrtnoj po-
stelji na svome inmanju u Vitezu. Za njegov život ne
bijaše više nikakve nade. Liječnici iz Travnik i Sa-
rajeva dolazili su svaki čas da bar umjetnički olak-
šaju posljedne časove plemenitom starcu. Čitava rod-
bina i prijatelji došli su, da ga još vide za života.
Zekija došla najprije. Za tim sin mu Hamdibeg iz
Beča, koji je bio otišao, da polaže posljedni liječnički
ispit. I brat mu Ahmedbeg došao iz Brčkog, a naj-
poslije Murisbeg, najmlagiji sin Ibrahimbegov iz Ca-
rigrada.

Svaki je čas neko dolazio, neko odlazio. Na svakom licu vidio se izraz saučešća. Svak je žalio Ibrahimbega, jer svima bijaše dobar prijatelj, a sirotnije pravi dobrotvor. Mnogu suzu utro, mnogo me pomagao u bijedi i nevolji.

Seljaci iz okolice dolazili i pitali sluge kako je „starome begu“, kako su ga oni zvali. Dolazili Ibrahimbegovi kmetovi iz najudaljenijih sela, da čuju, kako je njihovu gospodaru. I kupili se oko vrata, sjedili zabrinuto gledajući kako liječnici izlaze zabrinuto praćeni po kojem sinu Ibrahimbegovu. Očekivali, da će koji izjaviti: da još ima nade, da će stari beg ozdraviti.

Oni se nisu bojali, dok je Ibrahimbeg dolazio među njih, nije moglo njima biti nikakva zla. Žita nije moglo nestati za kruh njihovoj djeci, sijena njihovu blagu...

Oni se nisu, parničili. Sve razmirice, koje su nastale među njegovim seljacima rješavao je Ibrahimbeg bez suda, bez troškova na zadovoljstvo zavagjenih.

I za to su oni sa strahom gledali svaki čas šta će biti sa Ibrahimbegom i hoće li njegova bolest krenuti na bolje. Oni bi rado našli jednog između sebe, koji bi se žrtvovao, da drugi ne izgube dobrotvora i šticećenika čitave okolice — svih njih...

Gdje je god ko došao, odakle je god se ko vraćao pitali jedan drugog za Ibrahimbega. Ko je dolazio od Ibrahimbegove kuće mjesto selama susretali ga poznanici sa upitom:

Je li begu lakše“ ?

— Onako... hasta...

Je li mu i malo lakše“ ?

— Sve onako, u neznanju...

„A šta hećimi kažu iz Sarajeva“?

— Ni oni ništa neznaju...

„Allah je kader! Da ga Bog učuva“!

— Amin !

Ovaki i sličan razgovor raspleo bi se obično na testi, u kafani, na sijelu, u kućama Ibrahimbegovih seljaka i svršavao se jedino nadom u božiju pomoć,

U Ibrahimbegovu konaku takogjer! Hamdibeg bio uvijek uz oca. On se najbolje, kao liječnik razumijevao u bolest i sam preuzeo na se njegu Ibrahimbega. Sjedio više njegove glave i pazio na svaki mig bolesnikov, da mu iz očiju na pola već umrlih unaprijed razumi šta želi.

Murisbeg bi drugda ušao u sobu, pogledao sad oca, sad brata, prohodao šutke po sobi, došao prozoru i zagledao se u zelene livade na kojima su radili Ibrahimbegovi ljudi.

On je došao naglo iz Carigrada. Brat ga pozvao brzojavno na želju oca, da ga još jednom vidi. I Murisbeg se opremio za jedan sahat, prijavio se odjelnom predstojniku Munir paši i otputovao.

Tako je bila želja njegova oca... Doduše on već odavna nije bio u Bosni — nije ni oca ni brata viđao, pa nije htio nikako ostati, premda je on mislio, da Ibrahimbeg nije opasno obolio. Tješio se. Nazebao, starost i slično... Ocu će dobro biti! Tako mislio na prvi čas, kad je brzojavku primio. Nu kad je predočio u mašti, da bi mu otac mogao umrijeti — i da ga više ne bi nikad vidio, javilo se ono veliko čuvstvo u njegovoj duši, da je želja roditelja svetinja... I pohrlio.. Došao kući vidio oca, razgovarao povjerljivo s jednim liječnikom iz Sarajeva, koji mu je otvoreno izjavio: da nema više nade...

S bratom se sastao obično: pružili jedan drugom ruke i nazvali jedan drugom: „dobro došao“!..

Obojica iz velikog svijeta. Obojica odgojeni daleko od roditeljske kuće; daleko jedan od drugog svaki od njih pod drugim suncem...

A takogjer i ovi drugi, koje je tu uz oca zatekao bijahu mu životom i običajem — i općenjem tugji. Sestru ostavio, kao djevojčicu, kad je bio posljedni put, a sada je vidi kao majku uz čovjeka njemu posve nepoznata...

Jedini koga on još dobro zna — ko ga je rodio ko ga je štutio i podigao na ono mjesto gdje je — to bijaše njegov otac !

A onda ni njega više ne će biti... On će biti stranac među svojim, kao što je i sada tugji pripadnik u svojoj domovini.

Pri tim mislima nešto ga steglo oko srca; obazreo bi se oko sebe: pogledao oca, za tim brata, a na oči bi mu navrle suze...

On to nije tumačio, kako bi neko drugi —: sentimentalnost!., rekao bi sam sebi i prišao bratu s riječima:

„Kako je ocu“?

Hamdibeg se prenuo iz misli, pogledao Murisa, za tim oca. Uzeo bi ruku Ibrahimbegovu i opipao bilo, a onda kratko odgovorio:

„Nepromjenljivo...“.

Nakon toga bi Muris polako na prstima izašao iz sobe.

I u istinu Muris je bio stranac! Sluge, subaše, sluškinje i ostali ne rado su pitali Murisbega za Ibrahimbegovo zdravlje. Nijesu se ustručavali. Bojali se, da se ne će udostojiti mladi beg sa zlatnim naočarima ni odgovoriti. Pa ga nijesu ni pitali.

I Muris to osjećao — vidio to; tim više kad bi gledao kako se oko Hamdibega kupe i raspituju. I ako je Hamdibeg rijetko izlazio iz očeve sobe, tek onda kad bi došao koji liječnika, da dulje ostane uz Ibrahimbega, ili kad bi vrućina popustila izašao bi Hamdibeg, da se prošetata.

A tad bi svi navalili na nj pitanjima;

„Kako je begu... pitao jedan... ama je li mu i malo lakše“ ? pitao drugi.

„Može li išta“ jesti“ ? — treći...

„ — Bože daj, da ozdravi... uzdahnu tamo starac iz grupe, a Hamdibeg odgovarao svima jednako: „bi će dobro, ako Bog da!..

A svi k tomu dodavali:

— „Hoće ako Bog da!..

II.

Deset je dana prošlo tako. Jedan čas poboljšavalo se Ibrahimbegovo zdravlje, čas opet izgledalo, kao da će sad izdahnuti. Niko se nije odmicao od njega: Svi su sa strahom očekivali šta će se dogoditi. Hamdibeg bijaše uložio sve sile, da olakša posljedne časove svome ocu. On kao liječnik znao je dobro, da više nema nikakve nade, ali ipak drago mu bilo nadati se. Pa možda!.. Ni liječnici nemaju uvijek pravo.

Jedne večeri izašao Hamdibeg iz sobe. Ibrahimbeg bijaše zaspao, jer vrućina bijaše popustila. Tek što je na avliju sašaj, da prošeta doleti sluškinja i reče mu, da ga otac zove.

On se trže.

— „Ko kaže“ ? upita u čudu nevjerujući svojim očima.

„Beg je zvonio... ja sam poletila... i on mi rekao da zovnem tebe...“ ispriča isprekidano sluškinja. Hamdibeg se vrati. Ibrahimbega zatekao otvorenih očiju.

— Kako ti je sada?., upita ga prilazeći njemu i pipajući mu bilo.

— „Dobro, ako Bog da!.. Sjedi ovdje!..

Hamdibeg sjedne do dušeka.

— Da vidim oče je li već vrućina popustila?

— „Ne treba. Popustiće. Biće meni dobro, ako Bog da!.. Ja se ne brinem za se. Ta i godine su, pa šta imam žaliti...

„Ali oče! Ali o čem ti govoriš“?

— „Ti si doktor; ti znaš!.. Zovnuh te onako, da ti nešto kažem. Odavna sam htio! Ali nijesam mogao. Nekakav gaflet...

„Pa sad ti je bolje! Bujrun, kaži mi što si htio“!

— „Nije to ništa! I ti bi to sve znao, ali ti volim reći. Ti znaš, ja sam se lijepo pazio sa svakim, pa mi ne bi bilo drago, da neko poslije zažali na me! Oporuku sam napravio davno; nije što god — to je dužnost. U njoj sam povrh ostalog odredio jednu malu svoticu novca, da je moj „vasi-muhtar“ potroši ušto hoće, u koju god hoće dobrotvornu svrhu: džamiju, medresu, mekteb... Šta hoće, prema potrebi... Drugo je sve navedeno. Ali ono što u ovo nikako nespada i o čem drugi i ne misli ja te molim sinko, da mi to ti učiniš. Ja ostavljam iza sebe dvojicu vas sinova i jednu kćer. Zekija se je već udomila i sretan sam da

je našla poštena i valjana čovjeka. Muris će u svijet, jedini ti ostati ćeš u ovoj kući, dok možda i tebi ne postane tijesna. Šta ćeš, svijet je taki! Ali molim te dok si ovdje pazi se sa svijetom. Vidi, rekoh sa svijetom!.. Svijetom!.. Da me krivo ne shvatiš! Sa mojim svijetom: sa m o j i m l j u d i m a , sa onim s v i m a koji na našoj zemlji živu. Koji su se izrodili, uzrasli i ostarili. Budi im dobar, pa će i oni tebi vjerni i poštene. One naše livade, one mračne šume pune su blaga, a oni moji ljudi — seljaci puni su poštenja i vjere — zdravi...

Pazi ih, pomози ih! Podaj im što im fali — a ne uzmi im ono što njima treba, bez čega ne mogu biti. Obagji ih, savjetuj i liječi ih...

Ibrahimbeg se počeo uzrujavati, glas mu drhtao. Riječi je teško izgovarao, ali ih je govorio iz duše. Nije skoro vjerovao, da to govori čovjek na smrtnoj postelji.

Kad je opazio, da Ibrahimbegu previše glas drhće pogledao ga suznim očima, uzeo mu ruku i stavio na usne.

A Ibrahimbeg završio teškim i isprekidanim glasom: „A Murisa čuvaj, jer svijet je velik pa bi se mogao izgubiti, a šteta je da se i jedan cvijet otruni na tugje zemljište“...

Hamdibeg pritisnuo električno puce na zidu jednom rukom, a drugom primio Ibrahimbega na prsa. Bijaše oslabio usljed velikog duševnog napora.

Muris doletio u sobu, a za njim sluškinja.

— „Umire otac... izusti teško kroz suze Hamdibeg.

Sluškinja zaplače na vratima, a Muris prigrje bliže.

Ibrahimbeg otvori oči, pogleda Murisa dugačkim pogledom i nemoćno ništa reći.

Muris poleti ocu, pane pred njega na dušek, megjutim Ibrahimbeg izdahne....

Dvojica sinova okrenu ga prema k'bli, a Hamdibeg mu zaklopi oči... (Nastaviće se.)

Nazif Resulović.

Žena.

U prošlom deceniju nastao je megju ženama tako silan pokret, čiji je utjecaj i u socijalnom životu žena u Turskoj i u Japanu odziva našao. Mnogi su — imajući krive sudove o ženama — u tome svoje mnijenje u mnogo koječem promijenili i na taj način o ženama sasma druge nazore poprimili. Učenjaci, filozofi, psiholozi, liječnici, kriminalisti i moralisti od vjkada su dokazivali, da žena predočuje jedno slabo stvorenje — jedan slabi spol. U ovo nekoliko posljednjih godina dokazali su neki turski, engleski, njemački, ruski i Američki učenjaci, da sve te tvrdnje o ženi nijesu ispravne, te da se uopće o kakvom sla-

bijem ili jačem spolu ne može ni govoriti, dapače čovjek i žena podjednako su jaki samo se razlikuju načinom života. Ovu će mo tvrdnju obrazložiti slijedećim dokazima:

Tjelesna je gragja žene doduše drugačija nego kod muškarca. U njega su mišići jače razvijeni, ali uza sve to nije žena od njega tjelesno slabija. Otiđimo u polje i posmatrajmo pri poljskim poslovima muškarce i ženske opazićemo, da žena prosječno iste poslove tjelesno radi koje i čovjek. Pogledajmo žene, koje nose čitave tovarne, kao: punane košare na tržišta, pletenke s rubljem i si, pa ćemo se začuditi, koliku snagu imaju ti slabi stvorovi. Stupi li u cirkusu koja akrobatkinja (gimnastičarka) pred gledaoce, da izvede nekoliko pokretaja na ručama, preči i t. d. uvjeriti će se, da se mišići i u žena tako izvježbati mogu, da su se kadre uprav orijaške snage domognuti. Ovo nam dokumentiraju i razna sokolska društva, gdje ženske svojom tjelesnom snagom mogu sasvim usporo stati s muškarcima. Sve do pred kratko vrijeme nije se na žalost kod obrazovanja djevojčica ama posve ništa obaziralo na uzgoj tjelesne snage njihove. Sistematska tjelesna vježba za djevojčice u školama se je istom nedavno počela obučavati. Ako se prema tome uzme, da je žena dosad bivala slabija od čovjeka, to je stoga, što joj se kod uzgoja sprečavalo, da svoju snagu čelici i razvija. U buduće toga više biti ne će.

Isporedimo sve te momente, pomislimo na to da i među muškarcima imade i te kako slabih individua, osvjedočit ćemo se, da žena nije fizički slabija od čovjeka.

Kako je dakle stala u psihičkom duševnom životu? Veli se, da žena nije srčana kao čovjek, te se ovome još obično dodaje: to nije njezin posao, jer ženajnije stvorena za ratovanje, nego za stradanja, muke i trpnju.

Ova je tvrdnja vrlo neosnovana. Žena nije samo stvorena za stradanja, muke i trpnju, nego ima podjednaka prava na svoj život kao i čovjek. Današnje žene — i ne misleći na sve te tegobe, koje im se upriličavaju — ipak su dosta hrabre. Ako se uzme u vrlo kritičnim trenucima, gdje treba smrti u oči gledati, to su žene bez iznimke povjestničkih momenata — isto toliko srčanosti pokazale koliko i ljudi. Liječnicima je poznato, da se žene najtežim operacijama s mnogo većom srčanosti podvrgavaju nego li muževi. One ne samo da srčanije podnašaju boli pri vrlo opasnim i teškim operacijama, nego su i kod dugotrajnih bolesti mnogo hrabrije i strpljivije od ljudi. Dokazima je utvrđeno, da muškarac teže trpi bolove nego žena. Već razmjerno maloj slabosti čovjek podlegne, dok žena udavši se i postanući majkom većinom svu svoju skrb ulaže oko članova porodice, što čini i onda, kada je jako slaba. I volja je u žene isto toliko jaka, koliko volja čovjekova, a

često je čvršća i ustrajna od njegove. Što već žena jednoć poduzme, to će ona — prezrevši sve eventualne poteškoće — konačno izvesti. Čovjeka je mnogo lakše skloniti, da započetu ideju napusti. On se u mnogo slučajeva već unaprijed boji, da li ne će, pri stvaranju svoga plana, već u početku nabasati na kojekakove zapreke. Žena je čvršća u svojoj odluci i lako ne popušta. Ona svladava zapreku po zapreku, dok se ne domogne željenoga cilja. S toga su i u nesreći žene postojanije i čvršće od muškaraca. Ovu nam tvrdnju najbolje dokazuje statistika o počinjenim samoubojstvima. U teškim okolnostima tri puta više muških skončaju svoj život nego ženskih, jer je žena tamo još uvijek hrabra, gdje čovjek već odavno očajava.

Da je volja u žene jača nego u čovjeka, dokazuju nam na stotine hiljada brakova, u kojima je čovjek u većina stvari podvrgnut ženinoj volji, jer je njegova slabija. Istina, imade i žena slabe volje, ali u manjem broju nego ljudi. Ako u brak stupe dva karaktera s posve jednako jakom voljom, te se godinama između njih bude vodila prepirka, dok se konačno ne slože i dok se oprečne snage obiju karaktera ne izjednače, to će od deset slučajeva tih prepirki u devet žena pobjediti. Ona zasnovanu namisao dokrajči, a muževu namjeru podvrgava svojoj. Odlični učenjak i psiholog profesor Hans Gross veli: „Nije ispravna tvrdnja da slabost žene leži u njezinoj volji. To je u svim pitanjima razuma posve drugačije. Hoćemo li nekoga osloviti, to će mo kod normalno organiziranog čovjeka opaziti, da mu je to istom onda moguće, može li doći do logično sastavljenog niza razloga (sudova). Razum žene ne posjeduje, logiku. Mi ćemo ono, što je na ženi istinski žensko priznati, pa ćemo odlučivši to istom onda vidjeti, da ona nema prave logike. I ako je ne posjeduje, ona će i s prividnim razlozima nekoga mimo gred i najsajnije osvjedočiti, te do prividnog zaključka doći. Opažamo, da ona vrlo lako popuzne, te joj se to pripisuje kao slaba strana volje i ako je tomu uzrokom drukčija konstrukcija njenoga razuma. To isto radi žena i kad se promisli. Jedna fraza, jedan blistav izraz, jedan umirujući govor dostaje joj umjesto jednog čitavog niza razloga, što joj se ponovno kao rgjavo djelo spočitava.

Na ovo se može odgovoriti: Ne čine li toga i ljudi? Pristupimo kojoj političkoj skupštini, pa ćemo vidjeti, kako izvjesno govornik sa par zgodno upotrebljenih fraza pokrene na stotine iskupljenih ljudi, te neprestanim opetovanjem tih fraza, koje su možda posvema krive, dovoljno je, da svakog, koji ne pripada toj masi, usmrte. Oni govornici, koji hoće da svoga protivnika poraze, ne upotrebljavaju takovih fraza, nego se služe stvarnim i logičnim razlozima. I ljudi su vrlo skloni prividnim razlozima, tim više, jer

ih sam njihov temperamenat na to sili. Čovjek san-
gvinik uvijek pristupa uz prividne razloge, a među
ljudima je najstrožiji logičar u mišljenju i prosugji-
vanju te koliko se do danas znade, to je takogjer
najdublji mislioc među učenjacima. Na hiljade ljudi,
koji nemaju velike naobrazbe, isto su tako slabi lo-
gičari kao žene i obrnuto: jedna visoko obrazovana
žena, koja je u svom obrazovanju znanstveno školo-
vana, ne će se dati zavesti frazama, prividnim razlo-
zima i blistavim rečenicama.

Gore citirani učenjak još na jednom mjestu do-
kazuje, da je razum žene slab. On veli: „K slaboj
volji žene obično se još računa i njezina brbljavost,
koja joj ne da, da može ikakve tajne očuvati. Tome je
pak i opet uzrokom druga gragja njezinoga uma,
koja tu djeluje. To dokazuju činjenice, koje je Kant
potanko protumačio: žene mogu vrlo dobro sačuvati
vlastite tajne, ali tugjih nikada. Da im to leži u ra-
zumu, a ne bi štetu, koju nanose time, već unapred
predvigjeti mogle. Svaki nas dobro znade, a i povjest
velikih procesa opet nas uvijek uči, da su zasnovana
djela i njihove planove u najviše slučajeva izbrbljale
žene. U tom nas pravcu najbolje mogu poučiti spretni
iiskusni tajni policisti, koji se za ruiranje važnijih
pothvata bez iznimke obračaju ženama i to rijetko
kad da bi im taj pothvat promašio cilja“.

I na ovaj prigovor možemo odgovoriti, dokazavši,
da ta tvrdnja općenito ne vrijedi. Imade vrlo mnogo
žena, koje svaku tajnu najbrižnije sačuvati mogu.
Brbljave su žene većinom neobrazovane, kojima manjka
i najpotrebniji odgoj duševni. A nema li i među
ljudima brbljavih? Ne ogovara li se u svakoj porodici,
pa i u kavanama? Ne odaju li i muškarci tajne kao
i žene? O tome se svako može uvjeriti, povjeri li
jednu tajnu, do čijeg se očuvanja premnogo ne drži
jednakom broju žena i ljudi. Iza nekog vremena ćemo
se uvjeriti, da su oba spola upravo podjednako dis-
kretni ili indiskretni.

Sama okolnost, da je mozak u žena manji i
lakši nego u ljudi uzrokom je, da su one izvrnute
raznim prigovorima. Na temelju ovoga neki tvrde,
da je narav ženama sasvim uskratila sposobnost
za one duševne poslove, kojim se ljudi bave. I
ova je tvrdnja sasvim neosnovana. Pošljednje godine,
za kojih su žene gotovo u svim područjima znanosti
i umjetnosi vanrednu duševnu sposobnost pokazale,
dokazom su, da mali i lagani mozak žena može isto
što i mozak ljudi.

Iz cijeloga ovoga razlaganja možemo mirne duše
reći, da žena ni u kojem pogledu nije slabija od čo-
vjeka, nego mu je fizički, duševno i moralno sasvim
ravna.

Dva života.

(Pripovijest)

Napisao: Mirhab-Šukri Karišiković.

(Nastavak.)

II.

Jednog jutra mjeseca juna ustao sam ranije nego
obično i izišao u bašču, da se malo svježim jutarnjim
zrakom okrijepim. Sunce je istom počelo bacati prve
svoje zrake na obližnje bregove i time navješćivalo
svoj dolazak.

Ah, kako je to lijepo i ugodno šetati po tom
zelenilu između šarolikog cvijeća, s kojeg se iz ti-
hana i nevidljivo gubila sitna rosica! O to šarno
cvijeće, o te mirisave i privlačljive ružice! O, kako
vas ja volim i kako se sretan osjećam u vašem krugu,
jer među vama mi se pred očima stvara sasma drugi
život — život sličan rajskoj ljepoti, gdje svuda samo
bujnost, veselost, zadovoljstvo i sreća cvate! Ta šta
ima ljepše, nego s vama biti — s vama živjeti; jer
sve, što me sada okružuje — jest jedna velika knjiga,
koju i najveći geniji ne mogu ni pročitati, a kamo li
njen sadržaj shvatiti! Ah, to je jedna knjiga, koju što
dalje čitaš — to te sve više zanosi, sve ti više svraća
pozornost na pojedine daljnje stranice!

I dok sam, šetajući okolo po bašči, svoje grudi
čistim zrakom ispirao i tu prirodnu idilu promatrao —
dotle je neprestano slavulj svoju milu melodiju tamo
u obližnjem grmu izvagjao, i pozdravlja pjesmom
navještaj dana. Ja sam se čisto smatrao, kao da sam
istom rođen, kao da u meni počimlje nova i svježja
krv cirkulirati. Na nekoliko sam se mjesta sageo i
šarno cvijeće mirisao — a ono kao da se veselilo,
što ga volim i što mu život štedim! U tome sam se
više puta sjetio na mog Refika i na njegove neizmjerne
ljubavi prema prirodi, u kojoj on jedino utjehu, za-
dovoljstva i veselja nalazi. Sjetio sam se ujedno i
njegove ljubavi prema Džemili, koju je od prvog su-
sretaja zavolio i s njome počeo ašikovati — sve više
i više —' slično kao kad sjedneš na čamac i sve dalje
— dalje odlaziš od obale, dok se najedanput ne nadješ
na pučini, na debelom moru, koje onda s tvojim ži-
votom ravna i upravlja. Tako se je isto i moj Refik
sa Džemilom najprije upoznao, a onda postepeno za-
lazio u sve veću i veću ljubav.

Jedno prije desetak dana sjedio sam u bašči na
jednoj klupi i čitao „Romea i Juliju“ od Šekspira.
Čisto sam se bio zadubio u one ljubavne odnošaje
mladih ljubavnika i kada sam došao do onog mjesta,
kad u osvit dana Romeo hoće da odlazi, jer se boji
njenih roditelja, a Julija, obuzeta strašću i ljubavnim
žarom, sve te pomisli odbacuje i umiljnim glasom,
dovikuje mu: „Slavulj pjeva — a ne ševa“! — u tome

baš času najednom se proču na vratima neko lagano kucanje. Nisam znao, tko je! Zaklopim knjigu i stanem oslušivati, ali ništa! Opet uzmem knjigu i lagano stanem čitati. Bio sam već pri njihovom rastanku, kad opet proču se jače kucanje, a onda čuh Refikov glas. Odbacim opet knjigu na klupu i brže bolje poletim vratima, da vidim, šta je to s njime, što me jutros tako rano traži. Njegovu sam se dolasku čisto iznenadio!

— O, jesi li već ustao? on će.

— Još davno! Ima već nekoliko sata, pa sam odmah izašao ovamo u bašću i nešto čitao.

— E, to je vrlo lijepo! I ja najvolim rano ustati, pa po prirodi šetati, jer čovjeku dosadi sjediti uvijek na jednom mjestu.

Za čas smo bili u bašći, jer Refik nije htio, da u sobi sjedi, a osim toga mi je rekao, da mi ima nešta mnogo pripovjedati.

Ja sam ga okolo po bašći proveo, da vidi, kako sam sve uredio, a onda smo sjeli na onu istu klupu.

— Pa šta si to čitao? Refik će prema meni s osmjehnutim licem.

— Zaista ćete začuditi, jer znaš da ja obično ne čitam ovakove stvari.

— Kakove?

— Ljubavne, eto kakove! A to opet tebe najviše zanima, osobito sada u zadnje vrijeme, ja ću na nje gov upit i da ga malo darnem.

Ali Refik se nije na to ni obazirao, nego najednom uzme knjigu i pogleda naslov. „Romeo i Julija“! klikne sav radostan! Ah, pročitao sam ovu knjigu više puta i nikad, nikada se ne mogu nasititi. Vazda bih je čitač! — nastavlja on — a ti možeš još tako nešto govoriti!

— Naravno, da bi ti čitao, jer si se i ti počeo upušćati u ljubavne odnošaje isto kao i Romeo, pa možda, da će i tvoja sreća i blaženstvo cvasti isto onako kao i kod njih dvoje! Nije li tako, Refiče, ja ću prema njemu u šali.

— Ah, ne govori o tome! To samo može na peru da iznese jedan Šekspir, ali se u samoj stvari do onoga vrhunca ne može doći. Ali da ti istinu kažem, ja se već dosad osjećam nekud sretnijim, što sam se s onim angjelčetom upoznao i već počeo razgovarati. Šta će na koncu biti — to ne znam! Ne znam, da li će mi sreća i blaženstvo cvasti, kako mi ti predbaci ili će se nešto obratno dogoditi...

— Šta obratno? Što bi to moglo biti? ja ću da prekinem šutnju, jer se je Refik nakon zadnjih riječi dao u neko duboko zamišljenje.

— Ali kako bi se moglo nešto obratno dogoditi! veselije će Refik — jer što čovjek hoće i za čim ide s čvrstom voljom — to može postići. Ta znaš sam po sebi! Sjećaš se valjda kako smo zajedno u školu išli — kako smo jedan drugom svoje teško stanje pripovijedali, učeći uz to tolike predmete. To ti i

sada činiš — a činim i ja, samo s tom razlikom, što ja predjoh na visoku školu, a i ti ćeš skoro. Pa uz toliko nevolje ipak smo isplivali vazda na površinu, a to baš s toga, što smo bili odlučni i što nam je jedina lozinka bila: Samo naprijed u započetom poslu! Ah, divno je ono doba bilo! Čini mi se, da više neću nikad onakovih lijepih časova života proživjeti kao što onda, a isto ne ćeš ni ti! Ta kako smo se šalili, kako veselili! U tome nas nije ništa priječilo. Pred našim je smijehom i šalom izčezavala svaka teška pomisao. A sada?... u tome malo zasta, pogleda nekud tužnim pogledom prema prvim sunčanim zrakama, što su već počele i na nas padati, pa će dalje: Sada čovjek ovi svijet posmatra malo drugačije — s drugog gledišta! Čovjeka sada kruže i zabavljaju druge misli, koje mu život sputavaju i terete! I zaista ovo je razlog, zašto se više puta uklonim nekud u prirodu, jer tamo ipak nalazim neke slasti, neke bujnosti poput onog mladjanog života — pa mi u tome i nehotice sine na um ona: Ah, ipak si krasan, svijete moj!

Na to ušuti! Šutio sam i ja, te sam gledao čas u njega, čas opet u cvijeće, koje je pred nama izdiglo svoje šarolike čašice, na kojima su se sunčani traci igrali, dok je Refik prevrćao listove knjige.

— Pa kad ti tako misliš, koji u prirodi živiš, uživaš i u njoj tražiš svako veselje, ja kako ću ja onda taj svijet prosudjivati! S kog stanovništva? Zaista bi onda morao biti pesimista, a ipak nisam, i ipak ideališem i ljubim, ali samo u manjoj mjeri nego ti, jer tvoje je srce vruće i mekše, ja ću, da prekinem šutnju. Refik me na to pogleda, pa će čisto veselim glasom i s osmjehom na licu: — Dakle ipak nijesi pesimista! Ipak ideš mojom stazom — slijediš me pa makar to ne bilo u podpunim koracajima... uporedo. Ali, čuj! Ovo sada nek stoji! Ta svaki dan o nekim stvarima raspravljamo..! Sad ćemo o nečem drugom, pa sam baš radi toga do tebe i došao. Zaista bi već i gotovi bili, da sam odmah na samu stvar prešao....

— Pa šta bi to moglo biti? ja ću u znatiželjnosti! Refik se malo zadubi u misli, pogleda me onim svojim crnim i vatrenim očima, pa će tiho:

— Ali, obećaj mi, da ćeš me u svemu pomno saslušati i da ćeš mi kao svome drugu i prijatelju na svaki način gledati pomoći... Hoćeš li?

— O, drage volje! Sve ću za tebe učiniti sve! O tome ni ne sumnjaj! Drugo je šala a drugo ozbiljnost, a kako mi se čini, biće govora o posljednjem, kako se vidi po tvom držanju.. Nije li tako?

— Ah, jest... jest...! Ta kako ti to sve znaš pogoditi..! Kako si prozrljiv! Refik će na te moje riječi posve zadovoljnim tonom.

(Nastaviti će se.)

M. Ćazim Ćatić:

S osmanlijskog parnasa.

Kroz drvlje . . .

Kroz drvlje se vidi, eno, u večernjoj sjeni
Jedno gn'jezdo: azil mira, jedan dvorac sneni.

Pendžeri mu otvoreni zure u nebesa,
A na vjetru trepiri im svilena zavjesa.

Po balkonu osjenjenu, čuj, veče koraca
I po cvijeću ljubavnome mjesečinu baca.

U tom gn'jezdu fantastičnom živi jedna žena
Kroz pendžer na obzor gleda plašno, zamišljena.

Kraj nje lahor tajnim dahom kao ljubav diše
I uvojkom njene kose raspletene njiše.

Svilen plašt joj tiho šušti niz naga ramena,
U njenom se oku sjaji tisuć uspomena.

Ko zvjezdane noći što se u daljini kriju . . .
Vrh usni joj osmjehnutih davne čežnje mriju.

Kadkada joj sjetni pogled u obzorje tone
I tada joj iz očiju suzice se rone.

A te suze stvaraju se u stobojno cv'jeće,
Što nikada uvehnuti ni izbl'jedit ne će . . .

Kroz drvlje se vidi, eno, sred večernje sjene jedno
gn'jezdo: azil Priće, ponajljepše žene.

Sulejman Saib.

Izbledjele bašte...

Izbledješe bašte u sjetnoj samoći,
Beznadno i bono jecaju fontani;
Tvoje rubin — usne u mjesečnoj noći,
Izbledješe kao mrtvi fesligjani.

Bezglasno se lahor ko molitva krili,
U noć sipljuć miris zaspalih cvjetova,
A u naša srca dah topli i mili
Sladostrasne čežnje i dalekih snova.

Po licu me draška pramen kose tvoje,
A po čelu gladi tvoja ruka mala,
Mirisna ko jasmín, rumena ko lala.

Obzorje se steže u beskraj bez boje,
Bašte pune mira i ekstaze ćute. —
Tiho naša lica i cvjetovi žute . . .

Sulejman Saib

Megju cvjećem.

Mlada večer san se krili
Samo cvjetnoj na obali,
Šum se čuje: to s lahorom
Ašikuju bijeli vali.

Mi sjedimo megju cvijećem,
Mirisni nas opijaju.
Vrh ljubavi naše draga,
Mjesečeve oči sjaju.

U ruci mi tvoja ruka;
Naša srca skladno biju
I u pjesmu jednoglasnu
Osjećaje svoje liju.

Iz te pjesme u naš život
Rumeni se cvijeci trune,
Iz te pjesme mirisi nam
Bezoplačnu mladost pune.

I ja strasno u tom raju
S tvojih usni srcem slasti —
Milje moje, ja bih htio
Tvoje usne sad ukrasti! . . .

Tahsin Nahid.

A. Hifzi Bjelevac:

Lukavi opančar.

(Komedija u dva čina).

O s o b e :

Hadži-beg Musa, njegov
sluga *Opančar*
Ahmed, opančarev kalfa
Onbaša-beg, desetar
Muktar Financ

PRVI ČIN.

(Pozornica prikazuje jednu oveću sobu (ćiler) u Hadži-begovoj kući. Stropa (siše) nema, nego se vide začagjene grede, U dnu pozornice vidi se nekakvih ibrika, legjen, lonaca, jedan jelov sanduk. Na desnoj strani jedan velik sanduk i na njemu sbačene sirove kože. Po podu nekakve česetine prostrte. Na lijevo prozor koji gleda u bašču. Kad se zastor dignu Musa posprema po sobi. Za tim mete dižući prašinu.)

P r i z o r p r v i .

(*Musa sam.*)

Musa: (mećući kože u sanduk) E mu karavara nije!... I vazda kriv !... Ako ljeti: Musa poteci u Čitluk, Musa poteci u Iliće; Musa tamo, Musa amo !... Moraš biti uvijek i kod kuće i na selu — i sluga i subaša i sve... Ljeti sijeno, žito!... Ujesen trganje; beri grožgje, traži mušterije; nosi, kupi; — prodaji i sve jadni Musa! (sjedne i savije cigaru). E, ne može se više! A bogme i godine; jer davno, je starog Hadžibega

otac rahmetli Hadži Aganaga odveo me iz Posušja! Eh, davno... davno ono bijaše!... Aganaga umri — Bog mu se duši smiluj!.. A sad ovi — pa Mehmedbeg, njegov sin, da Bog ukloni nad krajcarom bi umrli!... Pa vazda Musa kriv. (ustane i nešto posprema): Pa sad ova nesretna pastrva! Musa opet po pastrvu, pa daj kolji: opet Musa i to krijuć po noći. Vazda muka i muka!... (osluškuje): Neko ide! Sigurno Hadžibeg! Sad će opet biti: hajde Musa ovo, hajde Musa ono, dok jedno jutro i neispapi se... (sebi): E bogme ne možeš dugo, ostario si Musa!...

Prizor drugi.

(Prijašni i Hadžibeg.)

Hadžibeg: (dolazi) Hm! Ti Musa ovdje, a ja obih drvo kamen tražeći.

Musa: Ma evo kože ove gledoj, da se ne ucervaju, er znaš davno smo ih bacili ovdje.

Hadžibeg: Hm hm, a bolan Musa šta ćemo s njima. Ta neće nam se ovdje smrditi.

Musa: Pa k'o ti veliš, da ih prodamo?

Hadžibeg: Ja; da ih ti pronosaš po čaršiji.

Musa: Bogme si baš oporavio! Zar, da me maltari uhvate?!

Hadžibeg: Kakvi maltari! (dosjeti se). Aha; meger ti veliš: što smo ih krijuć općine zaklali.

Musa: Pa, da što; ta znaš, da treba krvarinu platiti. Ta kad bi me uhvatili otišle bi i kože i sve meso u begluk, a opet bi džerimu platio — onu od aršina!...

Hadžibeg: Ham, hm (osmjehne se). Bolan Musa eto te ko „domišljar Ilija“. Pa da šta veliš ti?

Musa: Bogme bi aga najbolje bilo, da zovnemo majstora opančara, pa da ih njemu prodamo. A njemu i trebaju; on će ih kupiti, jer sam i prije njemu kože prodavao.

Hadžibeg: Ham! hm! Opet onog opančara! Baš ko da te je pod starost osihirio. Ta znaš, da sam i zbog onog duhana s njim nagraisao. Znaš šta bi kad nagjoše financi onu vreću duhana!?

Musa: Vala znam...

Hadžibeg: Pa čiji je šer¹, nego njegov, a ja plati globu. Pa ono ispitivanje i belaji!

Musa: Pa šta ćemo?

Hadžibeg: E vala beli ne znam (nakon šutnje): A kako ti je plaćao? a?.. Jeli odmah ili na veresiju?

Musa: Kako kada; samo vazda mi je s njim pošteno bilo.

Hadžibeg: Biva, kako veliš; bolje ih je njemu i jeftinije dati nego drugome, ali se bojim opet općine, da ko god ne dozna.

Musa: Bogme ago, to je tvoj posao, ako ćeš mu ih i pokloniti.

Hadžibeg: (ispravi se) Musa, hajde der ti njega zovni, ama znaš kaži mu: Hadžibeg te zove...

Musa: Odmah aga! (odlazi)

Hadžibeg: Eto de! Neznam. Može biti, da sam i ja zlo mislio. Može biti nije ni opančar kriv! Opet je siromah pošten, dok je on i od drugih kože kupovao i plaćao ih pošteno (zamisli se). Ama opet (maše glavom) opančar! Prepreden je, da mu karara nema! Jedan put mi u ovome ortakluku batisa 300 groša, pa onda opet 200; pa duhan, pa grožgje, pa sijeno!... Opančar! I Musa je čini mi se s njim, on nešto s njim šara!... (Neko kuca na vrata): Ha, kad prija! Biće sigurno Musa s opančarom! (Prigje vratima i otvori ih): Musa! Musa!.. (Glas iz vana). Hadžibeg traži te beg Onbaša (uznemiri se i zatvori vrata): Onbaša! beg! Šta će on! Opet nešto. Ili duhan, ili porez ili a da nije... (Poleti sanduku i pokriva ga žakama): da ne uligne! uh bogami on je čudnovat! Mogao bi me i prokazati, pa onda eto globe — odoše kože!...

Prizor treći.

(Prijašnji i Onbaša.)

(Onbaša ulazi sa knjigama pod pazuhom)

Hadžibeg: (gleda ga začugjeno, zatim gleda sanduk i kože): Bujrum beg!

Onbaša: Hadžibeg, sabalehairosum!

Hadžibeg: Bujrum, beg! Šta je? Da nije što otud ozuhurilo?

Onbaša: Ama ništa! (oklijeva) Znaš, Hadžibeg ono onomadne kad dolazih s financima.

Hadžibeg: Šta je po Bogu, kazuj, da neće opet — kazuj beg, da mi opet neće kuću premetati (Sebi) Opet taksirat, opet opančar!..

Onbaša: (tražeći po tefterima): Nije, nije ništa, Hadžibeg, — jedna pozivnica.

Hadžibeg: Kuda, ako si turčin da ne će opet globe? Ah, čudne nesreće!...

Onbaša: (dajući mu zelenu pozivnicu): Evo Hadžibeg u četvrtak zovu.

Hadžibeg: Ama adžeba za što li je? Zelena, kažu, da je od globa.

Onbaša: (značajno) Više puta biva tako.

Hadžibeg: (gleda pozivnicu, smota je i metne u džep). Eto baš neće me se da progju.

Onbaša: (dosjeti se): Hadžibeg, ja sam čuo da kaniš uzeti oni vinograd kraj mene. Pa šta misliš?

Hadžibeg: Ama ne znam vala, eto u malo smo stali (polagano): Ima mi on nešto i dužan, znaš onaj ortakluk, pa već jednom da svršimo!

Onbaša: Vala sam mu i ja mušterija.

Hadžibeg: Pa ja ću ti ga onda prodati, samo da se ja naravnam.

Onbaša: E pa dobro. Ja sad idem, pa ću se sjutra malo i opančaru navratiti ne će li natjerati pazar,

Hadžibeg: Dobro, dobro! A kako ono bi pozivnica? U utorak reče li ono?

Onbaša: (polazeći) U četvrtak.

Hadžibeg: Ejvala (odlazi).

Prizor četvrti.

(Hadžibeg sam, poslije Musa i opančar.)

Hadžibeg: (Izvadi pozivnicu iz džepa i gleda ju) Ama ko li, što li me zove? Ako bude globa nikad gore. Ode sva ljetina! (Gleda na sat) Beli ga nije našao, dok Muse nema natrag! (Čuje se bahat) Ha, eto ih idu.

Opančar: (dolazi s Musom) Šta je hajrola Hadžibeg?

Hadžibeg: (Musi) Zar mu nijesi kazao?

Musa: Ja borme nijesam.

Hadžibeg: (Opančaru) Majstore!

Opančar: (lukavo) Šta je hajrola?

Hadžibeg: Ama eto zaklao sam pastrvu krijući od općine, pa ovo što imam koža ovčijih, da ti ih prodam, znam da tebi trebaju.

Opančar: Pa peke. Samo, samo ako ne budu skupe. Da vidim.

Hadžibeg: (Musi) Izvadi te kože iz hambara, neka ih majstor vidi.

Musa: (popne se na hambar i stane ih vaditi) Eto ih aga, baš sam ih uredio.

Hadžibeg: Eto ih majstore, pa vidi.

Opančar: (pregleda kože i sebi) Ah moje su pa pošto bile.

Hadžibeg: E majstore, kako veliš.

Opančar: Ja neznam tvoj je mal, pa je tvoje, da rečeš pošto su.

Hadžibeg: Ja velim po 15 groša sjedne na drugu.

Opančar: Mahni se turske ti vjere Hadžibeg! kakvih 15 groša?

Hadžibeg: Ja šta ti veliš?

Opančar: Ja velim po deset groša.

Hadžibeg: E vala, nije pravo mene više zapadaju.

Musa: \fala aga, kad bi moje kože bile volio bih ih njemu i jeftinije dati nego drugom.

Hadžibeg: Dobro jeftinije, ali to je sasvim niska cijena. Malo mi majstore daješ.

Opančar: A ti ih prodaj kome drugome. Možda će ti ko i više dati.

Musa: (upada u riječ) A maltari, pa policija!...

Hadžibeg: Pa globa!... e...e! To ti je najgore! Već daj ih ti plati po dvanaest groša s jedne na drugu.

Musa: Eto majstore, a vala su baš dobre.

Opančar: Pa tamam eto ću ih platiti po 12 groša.

Hadžibeg: E dobro! Neka srećno bude (neko kuca na vratima Musi): Musa koje sad vidi der.

Musa: (ode van).

Hadžibeg: (opančaru): A kako će mo s onim vinogradom?

Opančar: Molim te Hadžibeg pričekaj me malo jer znaš i ja sam siromah, a znaš oni moj vinograd, eno sam ti ga pokazivao, (sebi) Tri tugja vinograda i jedan moj platit će Hadžibeg !...

Hadžibeg: *Ama* majstore vremena su, pa globe, pa ovo, pa ono, a zima ide... ljetina da Bog sačuva!...

Musa: (s vrata); Hadžibeg, Hadžibeg! Muftar... financi...

Hadžibeg: (upropašćeno) šta kože, kakve kože ko im kaza ?

Musa: (pridušeno s vrata) Duhan... duhan traže!...

Hadžibeg : I duhan, i kože!... Ah čudne nesreće!... (opančaru) Majstore po Bogu brate, pomoz, eto kože nosi, evo ovud kroz pendžer.

Opančar: A ako me uhvate na avliji? (Poleti pohlepno hambaru vadi kože i baca ih na pod.)

Musa: (uzrujano) Šta ću im kazati, oni hoće unutra po što po to.

Hadžibeg: (opančaru) Majstore po bogu brate broj: dvadeset i dvije bravije ima... (smeteno) Ama kako rekosmo po 12 groša!

Opančar: (Lukavo mećući kože u vreću)... dobro dobro; a ako me ufate!...

Musa: (s vrata)... meso aga — i meso će vidjeti i odnijeti.

Hadžibeg: (smeteno) Ah nesreće i taksirata! Ne će proći bez gjerime (opančaru) Nosi majstore, odmah, sad će oni! Eto znaš koliko je: — dvadeset i dvije bravije po 12 groša.

Opančar: (poprti vreću sa kožama) Odo ja Hadžibeg! (pogje s vrećom prema prozoru).

Hadžibeg: (poleti za njim) E, majstore!...

Opančar: (s prozora) Ne boj se, neću ja nikome kazati, da sam kože u tebe kupio.

Hadžibeg: E čekaj, kako ostadosmo?

Opančar: E to 22 bravije po 12 groša!

Hadžibeg: Ima još i osim toga: pare, pare!!...

Musa: (koji je kroz to vrijeme okamenjeno stajao čuvajući vrata; pogleda van): Hadžibeg zovu da ulignu.

Hadžibeg: Hajde, eto mene na vrata (opančaru) Majstore nemoj otići! Pare!...

Musa: (s vrata) Evo muftara!

Hadžibeg: Eto mene ne puščaj ga unutra (glas s vana: „Hadžibeg“) Eto me!

(U ovo vrijeme Hadžibeg izlazi; opančar ode s vrećom kroz prozor, a Musa ostane gledajući za njim).

Musa: (nakon stanke) I odnese kože bogami! Opančar ode, a ti se hajde sad nateži i traži pare! Biću opet ja kriv. Musa ti si ga pustio, ti si mu dao kože.

Prizor peti.

(Musa i Hadžibeg.)

Hadžibeg: (doleti unutra): A opančar?!

Musa: Pobjego je kroz pengjer.

Hadžibeg: Hitro hajde ukloni meso odozgor!

Musa: Ih i! Afinanci?

Hadžibeg: Sad će -odmah unići. Hajde hitro!
(Musa odlazi): Hitro Musa!

Masa: Odmah.

Hadžibeg: (sam gledam na prozor) I ode bogami! I kože odnese, a ko zna, kad će platiti. E, taksirata nekakva po Bogu! Pa sad duhan traže, meso, kože i sve... A povrh svega eto globe one od aršina...

Musa: (s vrata) Hadžibeg! Hadžibeg! Hitro po Bogu, evo ih u avliji. (Hadžibeg polazi van— u to zastor pada).

DRUGI ČIN.

(Pozornica kao i prije).

Prizor prvi.

Ahrtied: (dolazi na vrata i gleda po sobi) E baš je i moj majstor gjaVolja majkal (zove) Hadžibeg! (dogje na sred sobe) Nema ga! nema ni opančara! Šta ću ja ovdje; šta ću mu ja?! Pa još onakvog skrtca da prevari!... Srete me tu na cesti, nosi kože: hajde u Hadžibega kući i traži mene. Reci, da me policija traži! (gleda na prozor): Aha, eto ga preko bašče! a šta će sad? Nešto opet nosi.

Opančar: (dolazi i proviri kroz prozor) Ahmete!

Ahmed: E, šta je! Kazuj, šta ću radili?

Opančar: Zatvori ona vrata, da ne bi ko došao, dok sam ja ovdje. Kad ja odem i ti otigji kroz prozor pa okolo na avlijska vrata. Traži mene. On će te pitati, šta ću ti, a ti mu kaži; da je došao sad u dućan stražarski inspektor sa zaptijama i da su me tražili radi nekakvih koža! Eto znaš....

Ahmed: Dobro!... Uraditi' ću, samo i meni bakšiš.

Opančar: Neboj se, a sad hajde. Evo ovuda! (pokazuje na prozor).

Ahmed: (ode kroz prozor, a opančar ulazi, noseći na vratu napunjenu kesu).

Opančar: Hah Škrtac jedan, prohtjelo mu se moga vinograda! Ama ćeš ga Boga mi skupo platiti Čekaj ti, vidječeš, s kim si se uortačio! Nećeš se lako razortačiti. Kože su; moje, one su već na sigurnu mjestu, a ti čekaj mahšera, da ti platim! (Čuju se koraci). Aha, neko ide..., dosta je! Ovdje može tkogod izbitr, pa nikud gore. (Uzme vreću, otključa vrata, a zatim ode kroz prozor).

Prizor drugi.

(Musa sam, zatim Ahmed).

Musa: (dolazi zaprašen, noseći komadić suha mesa i kruha u ruci): E Boga mi, ni ovakog dana a sve zbog onog nesretnog duhana. Sad uvijek financi u Hadžibega — on je ortak s opančarom!...

A svaki se dan prebire kuća! Ama, beli i hak mu je! Hotio bi uvijek s tugjih legja, a ne zna šta ima. (sjedne na klupi i počne jesti) Evo, ni ručao nijesam, daj sakrivaj meso! daj u potjeru za opančarom, da kože plati, ali sve bi gjaba. Tko će njega stignuti, ta kod njega ništa insanskoga nema. S tim čovjekom gjavoli i gjini vladaju.

Ahmed: (s vrata) Jeli doma Hadžibeg?

Musa: (prestrašeno) Šta je opet sada? Da nije opet nešto izbilo?

Ahmed: Ama mi Hadžibeg treba!

Musa: Odmah ću ga zovnuti (pogje vratima i viče) Hadžibeg! Hadžibeg!

Ahmed: (sebi) Šta će se sve iz toga izleći, dragi Bože?! Kako li će se ova čitava stvar riješiti?

Musa: Eto Hadžibega!

Prizor treći.

(Prijašnji i Hadžibeg.)

Hadžibeg: (s vrata): Šta je opet Ahmede? Kamo ti majstor, kamo kože ?

Ahmed: (naivno) Pa i ja ga tražim. Ne znam, gdje je.

Hadžibeg: Pa šta će ti? Šta je opet? Da ga tko ne traži?

Ahmed: Ama Hadžibeg! čini mi se, da mu se najbolje ne piše.

Hadžibeg: Kazuj, po Bogu, Ahmede, šta je bilo! Hm! Hm! i opet nešto!

Ahmed: (značajno) I čini mi se baš nešto krupno. Eto jutros dogje inspektor sa dvije zaptije i traže majstora. Ja ih pitam...

Hadžibeg: (prekine ga) Šta veliš bolan, pa što ga traže?

Musa: (sebi) Opet nekakve petljanije!...

Ahmed: (nastavlja) Traže ga za nekakve kože, kažu, da je zaklao pastrvu kradomice od općine, pa eto onda mu ode i meso i kože u begluk, pa onda opet globa!

Hadžibeg: Be sve ti džaba,; ama globa — mučno je to! (savjesno) Teško je to i prav se s njima drljati, a kamo li kriv.

Ahmed: Ama tko ga natenta, da kolje pastrvu, krijući od općine!

Hadžibeg: Šuti nemoj nikome kazivatio kožama.

Ahmed: Šta je? Da nijesu tvoje? Da nijesi ti klao pastrvu?

Hadžibeg: (u smetnji) Ama nije... već onako ti kažem: baš je tvoj majstor taksiratu dužan!

Prizor četvrti.

(Prijašnji i opančar.)

Opančar: (više iza kulise) Ah stignuće me, Boga mi, pa ode duhan! Nemože se dalje!

Hadžibeg: Ha! Šta je to? Tko onako više? Baš kao da je neko u mojoj bašči.

Ahmed: (poleti prozoru) Majstorov glas!

Masa: (gleda kroz prozor) Jest, aga opančar! Nosi nešto na sebi; da nije duhan!

Hadžibeg: Kakav duhan! Zar da mi opet kuću prebiru? Ne...! Ne...! Nedaj mu Musa kroz pendžer! Zatvori!

Opančar: (probaci vreću kroz prozor, za tim uleti) Po Bogu, braćo, da ovo' duhana sakrijem!.. Potjerali me financi...

Hadžibeg: Ne-š' unutra! Izdiri! (Musi) Otjeraj ga Musa! Ne ću ja, da moja kuća gori! Dostaje meni više ortakluka. Ovo nije nikakav ortakluk, nego batlakluk.

Opančar: (poleti Hadžibegu) Kumim te Bogom, Hadžibeg! Ovog puta sakrij me, sad će financi!

Hadžibeg: Jok, jok, brate! Ne možeš ga ovdje sakriti, meni je dosta munta i globa, pa gjavolu i ti i duhan!

Opančar: (baci u sanduk duhan) Samo sada, Hadžibeg, pa je sav tvoj ćar!

Hadžibeg: (lakomo) Hajde bježi odavle! Hm, i hm, kako ću te sakriti, kad će sad financi! Ne ću ja ćara!

Ahmed: Pa pomogni mu Hadžibeg!

Hadžibeg: (dosjeti se) Jok jok! A kože? Šta bi s kožama?

Opančar: (lukavo) Moj Hadžibeg, ičim ja na sokak, a evo ti policije, kao da si je iz rukavice bacio: „Halt, u ime zakona kože ovamo“. Što bi dlan o dlan, kože odnesoš!... Ostah ja praznih ruku. Mislím se, bili išo u općinu, pa da kažem, da sam kože kupio, ali znam, da će me pitati, od koga, sam kupio. Pa šta bih onda? A opet znam, da ćeš i ti ragje preg[^]rjeti kože nego? li tri puta veću globu platiti, pa još uz to i meso morati dati. Mašući praznim šakama, odem kući. Kad dogjem kući nagjem ovaj duhan. Jedan mi ga seljak donio.

Hadžibeg: (sebi) Hm! Hm! Kože platiše glavom. Ali opet dobro je; da je meso ostalo. (Glasno) Pa šta si ga ovamo donio? Zar da ja za te plaćam globu? Nosi, brate, odmah!

Opančar: Kako ću ga ostaviti, kad mi financi kuću premeću.

Hadžibeg: Pa zar ga više nigdje nijesi imao sakriti, nego si ga donio ovamo?

Opančar: Zar nijesmo ortaci? A ćar je vas tvoj ako ga ne nagju!...

Hadžibeg: Dobro... dobro! Sad hajdete odavlén, a duhan nek ti stoji (svi odlaze osim Hadžibega),

Prizor peti.

(Hadžibeg, zatim jedan financ i muhtar.)

Hadžibeg: (sam) Eto belaja! Sigurno su ga vidjeli kad je otišao. Sigurno je odmah jedan poletio za njim. U zao čas se ja s njim uortačio. Odoše kože,... uh dvadeset i dvije kože po 12 groša, 264 groša. Mogao sam još pet ovaca kupiti. Ama ne ćeš ni jedne. Pa sad ako dogju, pa još i duhan nagju, biće još većeg belaja. Biće para cara, a četiri zijana.

Muhtar: (s vrata) I tamo ćemo malo Hadžibeg!

Hadžibeg: (u strahu za sebe) Eto ih Bogami! (glasno) Šta? Ovdje ništa nema. Šta ćeš ovamo? Eto neka, vas Musa provodi po štali i bašči. Ovamo nije nitko došao. Šta vi tražite po drugi put ovamo?

Financ: (ulazi) U ime zakona mi ćemo i ovdje pregledati. Ja sam ga; tjerao do vaše bašče, a tada mi se je izgubio.

Hadžibeg: Koga? Koga? (u smetnji) Kože je policija odnijela. Vi nijeste ništa maloprije našli.

Financ: Ja duhan tražim, ja nemam ništa s kožarna.

Hadžibeg: Pa eto tražite!

Muhtar: Pogledaj, gospodine, može biti da nije baš ni došao ovamo.

Financ: (traži) Pa trebalo bi kazati, gdje je!

Hadžibeg: (gleda u sanduk; sebi) Uh odoše kože, pa još ako duhan nagju, eto. Iznova belaja.

Financ: (približi se sanduku) Šta je u ovom sanduku? Otvorite, da vidim.

Hadžibeg: (u strahu) Pa ništa! Vjerujte, nema ništa!

Financ: (podigne poklopac ushićeno) Puna žaka duhana! To je onaj.

Hadžibeg: (za se) Ah nagje ga, Boga mi.

Financ: (vadeći vreću) To je! To je! I vi ste sukriovac (otvarajući vreću sebi govori): Ti će mi svi platiti (otvori vreću, začugjeno gleda): A^J to nije nikakav duhan! Taj lopov! (Izvadi nešto talasa iz vreće)

Hadžibeg: (začugjeno) A! Prokleti opančar!

Muhtar: Ah šta je lijepi, brate, oznojismo se tjerajući ga!

Financ: I mjesto duhana našli smo talaš. To su čarolije.

Hadžibeg: E beli ne će te više kod mene tražiti duhana!

Financ: (Vadeći još uvijek talaš iz vreće): Taj će mi lopov ipak pasti u ruke. Ja ću mu već pokazati.

Hadžibeg: (sebi) E, beli nije mi sada žao koža,

(Zastor pada).

Životopis jednog megjeda.

(Humoreska.)

Napisao: Husein Gjogo — Mostar.

(Nastavak.)

U tom izbi Ajka pred kolibu, ali s protivne strane nego je otišla iz kolibe. Na licu joj se vidjelo, da je ljuta. Progje mimo ljude bez riječi, te ode k djeci. Istom iz kolibe, sasu vatru, padoše ljute riječi na Salku i megjeda. Ona ga koraše i ružaše, što je doveo grdnu zvjerku megju djecu, da je zastraši; što je svezao megjeda kod tora, da poplaši cijeli hajvan i da izazove svu pašćad na lavež i boj, pa da se ne može cijelu noć ni oči zaklopiti. Ko bi živ iskupio ovce, koze i goveda, ako samo ugledaju, sta je uz jasen?

Ljudi — pa i Salko — pokušavahu, da reknu koju protivnu misao, ali ne mogoše doći do riječi. Ajka svom silom naskočila, da se mora megjed kud bilo odvesti i ukloniti ispred kolibe.

I ženina pobijedi.

Neko predloži, da se megjed daruje vladi, neka ga hrani za Ilidže, ali predlog pade; ta ko će zvijer odvesti u Sarajevo, s njom unići onoj gospodi, pa ga priteslimiti (predati)! Mušan sa svojim šušljivim glasom izreče, da bi bilo najzgodnije zvjerku odvesti u kotarski ured, pa je dati predstojniku, neka čini s njome šta hoće. Taj bi dar s toga valjao, što je Salko predao lani molbu, da mu se izda dozvola za gradnju mlinice na Ljutoj, na onom brzatku, pa bi tako došlo povoljno riješenje. Ama i taj plan propade; obori ga muhtar, koji je dokazivao, da bi se tim darom preplašio svaki činovnik u kotaru. Nastala bi Salki veća šteta no korist.

— Pa da ga je u grad odvesti i prodati? — opet će Mušan.

— Ma kome, kome...? — poviče muhtar. — Zar da ga kupi stari Alibeg svome jedincu? ili Iso, da mu za kasom stoji? ili Meho, da mu sahate gradi?

— A „ofinciri“?

— Njima je dosta i naših soldata!

Na posljetku predloži starac Mumin, da je najbolje darovati megjeda žandarima.

Dugonogi Ibro naprjni usne u znak, da se baš ne slaže sa Muminovim predlogom. Inače je tišina nastala, a Salko se neprestano obazirao po družini, da vidi, kako se ko drži. I muhtar je šutio i, klimajući okomito glavom kao da prebire sve razloge, gledaše u vrh svojih opanaka. Tu šutnju presječe neki Alija, mlado momče i izjavi, da ga on ne bi darovao žandarima.

— Ti si još mlad, dijete... pokrupno će Mumin, — i ti još ne znaš, šta ja znam; ja... ovako star!

— Pa baš bi ga i ja volio kome drugom dati... izusti dugonogi Ibro.

— Bi li mi znao to razkazati? — pita stari mudrac Mumin. Ibro samo slegne glavom i ramenima.

— Oni nisu „velika“ gospoda! — priteče Alija. — Šta su oni? —

— Još si ti zelen, momče! opet će Mumin po krupno. — Ti još ne znaš pravo, šta su žandari i koliko oni mogu. Kaži ti meni: ko ono dolazi u naše selo i prelazi preko planina svaki drugi ili treći dan? Ko? Žandari! A kaži ti meni: ko ono piše i zapisuje po selu, ako si prolio safunjaku pred svoja vrata? A kaži ti meni: ko ono ove godine prebra kuću i po jatu u Mehe Ajkića? — ko li ono nagje u bašći i to u jednoj kupini staru pušćetinu i šta bi lani radi toga s našim Alijom?

— Duše mi... uzvikne muhtar i opet ušuti, ali se vidjelo po njegovu držanju, da se podpuno slaže s Muminovim riječima.

Mumin dalje nastavi:

— A ko ono... moj Alija!... nagje u stjenama preklani kozu Husinu? Niko je nije mogo od cijelog sela naći, a dvojica je nagjoše, ufatiše i dovedoše Husi, pa siromah otrese „muntu“ (globu), što nije pravo reko, koliko ima koza, kad se je brojilo? Ti šutiš, Alija...

A odgovori mi, sinko moj, oklen izbijaju pozivke megju nas? Na njima podpis pristojnikov, a pristojnik nije bio u našem selu ima tri godine! Oklen to? — Kako to? Oklen svaki petak onoliko svijeta pred pristojnikovom sobom? Ko ih je prijavio? Ha, ha, sinko ti si još lud, zelen, mlad! Ti još ne znaš, koliku silu imaju žandari! Oni su protjerali hajduke, oni su umirili i onoga Boška, što no je bio strah čitavoj našoj okolini...

Tu je Mumin prestao i istresao duhan iz crne lule. Ljudi gledali u njegov čibuk, u tozluke i u džemadan; gledali i šutili.

— Oni će, beli, i megjeda urediti i istalumiti — napomene Mušan. Opet stanka, jer se svak nešto zamislio.

— Pa šta velite ljudi? pita Salko.

— Podaj ga žandarima, kako Mumin veli... predloži Mušan.

— Šta ti veliš, muhtaru? — pita ga Salko.

— Šta i Mušan, Salko!

— Žandari će ga primiti sigurno — veli Alija.

— I ja kabulim što ljudi reknu. Nek bude baš žandarima! Ama sad oni nisu na ovoj planini, jer su jučer prešli preko nje.

— Treba ti odnijeti megjeda u njihovu kasarnu u grad; nema druge, ako hoćeš, da ga što prije uklo niš. — Veli muhtar, gledajući pod jasen.

— Što prije, brate! dometne Salko, osluhivajući šta Ajka radi u kolibi.

Sad se zametne razgovor o tome: kako će se megjed opremiti, kako će ga donijeti do u kasarnu i kako će ga predati carskim ljudima. Raspravljalo se do u tančine i naposljetku se ovako uglavilo;

Mumin će dati Salki grožgani sepet, a muhtar će mu opremiti svoju kobilu, koja je vrlo mirna. Salko će megjedu nataći na glavu torbu, prve će mu noge dobro zamotati u krpe i čvrsto svezati sindžinom, pa će ga metnuti u sepet, a pri tom će mu pomagati Mušan. S jedne će strane natovariti na kobilu taj sepet, a s druge će biti drva, te će obojica s kobilom krenuti u grad. Nu jer će tamo doći kasno po noći, kad se ne „uređuje“, moraće prenoćiti kod Mujage, kome je Mumin prije tri dana prodao tovar šljiva za pekmeza, a i bez toga, Mujaga imagjaše dosta dobra na ovoj planini. Sutra „u 8 sati prije podne“ kako im je to muhtar naredio — trebaju megjeda predati žandarima u kasarnu, pa ako pane od njih koja para, neka lijepo podijele megju sobom.

Od predugoga govora počeli neki zijevati. Muhtar i Mušan ustadoše sa svog mjesta, da noge malo opruže i da se protegnu, jer su se previše nasjedili. Za ovim se povedoše i drugi, te za malo vremena bijaše sve na nogama. Jedni gledahu na megjeda, drugi u stranu, ne će li opaziti svoje blago kako po lazi kućama i torovima. Sunce se dobro prigelo k zapadnoj strani i dobro popustilo u svojoj vrućini. Sjene od raznog drveća bivale dulje i od vremena do vremena mijenjale svoja mjesta. Vjetar bio priličit i dobroano ljuljao grančicama, čemerikom i požutjelim žitom u dolovima. Maje su počele dozivati čobančad, neka kreću kućama, a iza toga već se u daljini očula zvona predvodnika i vidjele se bijele grupe ovaca, koje su pohitile k svojim janjcima, što će iza njih s protivne strane doći. Još malo i već se čuje blejanje njihovo, čuje se i mukanje goveda na polazku iz paše. Ljudi prepoznavali po zvuku zvona i po rikanju krupnoga blaga, čiji se „ohmut“ (stado) već približava. — Vrijeme je biti pred torom! — reče muhtar i pogje svojoj kolibi, a i za njega nageše i drugi, da pomažu majama pri večernjem planinskom poslu. Samo su ostala na mjestu, gdje se kahva pila, Salko i Mušan koji svom ozbiljnošću počеше ispunjati želju Ajkinu, da se što prije uporavi sa grdnom zvijeri, dok je ne ugle daju goveda i ovce, jer ih žive ne bi šale sastavili po novo, ako se samo preplaše. (Nastaviće se.)

M. Ćazim Ćatić.

Iz turske moderne lirike.

Kad se je svijet stvarao...

Tama!.. Duboka zagušljiva tama!.. U zapjenjenom dimu, koji je cijeli svemir poklopio, neka užurbanost, strah i vika! Vihri su tekli, stijenje pirilo, ognjevi vrili. Od šumskog plamena stvarali se vrtlozi, koji se u kovitlac vrte. Od rastopljenog željeza postojale vatrene struje. Gore se kotrljale, a mora se

čas punila, čas praznila. Oblaci se ježili i rikali, a iz njih mirijade zvijezda iskakale i na sve strane lepršale poput vatrenih bubica. Zapjenjeni i nabujali ognjevi strastveno se bacali na burne nara le talase voda. Vatra se s vodom grlila.

Svemir se vrtio, neprestano vrtio!..

Angjeli, kojim je bilo naregjeno, da svijet iza-gjuju i uregjuju, prhtahu s jednog kraja vasiona na drugi. Jedni su držali plamenove za repove od dima, drugi hvatali vode za glavu od pjene. Gore su gurali, zvijezde su valjali i rijeke, koje se uza stabla dizahu, u korita polagali. Neki su Velikog Medvjeda za rep, a neki opet Jarca za rogove teglili.

Jedan požrtvovan angjeo hrlio je brzinom munje kroz oblake magle i dima, htijući zadržati Veneru, svijetlu i lijepu zvijezdu, koja je bila promijenila pravac, svoje putanje i zabludila. U tom je času Venera jednim naglim obijesnim okretom zgnječila krilo angjelu, koji je onesviješten na stijene pao.

Kad je sebi došao iz očiju mu se skotrlja niz kamenje jedna kaplja, jedna vrela suza.

Tvorac je vidio požrtvovanost ranjenog angjela i ona mu je veoma godila. Zato je htio, da uspomenu na ovu angjelovu suzu sačuva. Iz te prve suze On je stvorio prvog čovjeka. —

Već se svijet polako dogragjivao i uregjivao. Rijeke su ulazile u svoja korita, a mora u svoje neizmjerne dubine. Zvijezde se počele vrtjeti oko svojih osovina. Vulkani se gasili, trnuli, Sunce je svaki dan cijelom bitku darivalo nešto više boje, nešto više života. Vjetar svaku noć pridodavaše prirodi nove ljepote, nove kompozicije.

Sitne kapljice večernjeg zapadnog grimiza pretvarale se u ažurne ružine grančice, oblačići u snopove ljubičastih cvjetova, a majušne atomske zvijezdice u bijele makove usnulih njiva.

Pregršć duginih čarobnih boja pomrimaše sliku paunova perja.

Sve ove ljepote, sve ove miline bijahu nagrada i dar angelima, koji su pri svorenju svijeta pokazali toliko marljivosti, toliko požrtvovanosti.

Da se nauživaju tih novih nevigjenih ljepota, angjeli su u jatima šetali, lepršali, skakutali i zavlačili se u sjene stabala, pijući glasove ptica i uvijajući se u mirise cvijeća.

Jedan izmegju njija najmlagji, najljepši ali i najumorniji bijaše za sunčeva izlaska sio na sred jednog snopa cvijeća, koje je svoja njedra, svoje listiće širilo prama etirnom svijetlu sunca.

Kao sva ostala stvorenja, i taj je angjeo znatiželjno očekivao jedan izvanredni dogagjaj u prirodi. Usnama je i očima počeo srkati sunčane zrake. U tom trenutku je svaka ptica dobila po jedno svijetlo per-

ce, svaki cvijet po jednu novu boju, a svako stablo po jedan novi slatki plod. Od jedne kapljice svijetla, što ga je angjeo pio, pojavi se na njegovim usnama neka rumen, neka ljepota. Ta ljepota, ta rumen bijaše prvi osmjeh na svijetu.

Tvorac je vidio požrtvovanost angjela i ona mu je veoma godila. Za to je htio, da uspomenu na ovu slast, na ovaj osmjeh ovjekovječi.

Od tog je prvog osmjeha On stvorio prvu ženu. I tako se je dovršila gradnja svijeta!...

Ahmed Hik'jmet.

Svijetlo i sjene.

Čim se je na horizontu pomolilo Sunce s plamenom bakljom u ruci, sjene su se odmah razbježale i posakrivale u duboke šume među drveće i stijenje, zaštitivši se pticama, koje su lepršale.

Sunce je život i nada, tmina je smrt i očaj. Oni jedno drugo uzastopce prate i vječito se izmjenjuju.

Sunce je svojim zlatnim listom ponovno prelilo bojama drhtavi suton maglice, što ga bijaše čas prije raspršalo. Moru i nebesima je dalo plavu, šumama i livadama zelenu boju. Preko očiju živih bića razlilo je izražaj veselja, a u srca unijelo iskru nade...

Zatim je zlatnu baklju, što ju je držalo u ruci, visoko podiglo i počelo boje rastapati. Stupalo je za sjenama, koje su drščući koračale po džbunovima gora i po živicama usnulih gajeva. Sjene neke ogrnute zelenilom i zadubljene u morske valove, počele se povlačiti u dubine, pune spokojsva. jedne se spuštahu u ponore, a jedne se opet zaklanjahu u špilje i gudure.

Uspinjući se teškim korakom povrh polja i njiva, Sunce je opazilo, kako ga izvjedljivo promatraju posakrivane sjene. Leptiri i ptice, što ih je ono stvorilo od svoje krvi kao dijelove vlastitog života, razasuli se po gajevima, iskrcaavajući pokretima svojih krila crvene, žute i plave iskre.

Ribe od stotinu magijskih boja— ploveći po moru — skupljahu sunčanu svjetlost i po dubinama je razraščahu u listiću čarobnih iskrica....

Rašpirivši svoj oganj, Sunce je počelo sipati plamenove po njedrima morskih talasa pretvarajući ih u krvavo žarište. Kad se je tako visoko uspelo, da je moglo sve dobro vidjeti, opazilo je, kako su se sjerre opet skupile za zapadnim obzorjem i poplavile sva mjesta, kuda je ono proputovalo. Sunce se tada lagano spustilo zapadnom horizontu, upalilo oblakove u uzduhu i izgubilo se s vidika, ostavivši izasebe požar mekanog oblačja, s kojeg su krvave kaplje curile povrh kontura dubokih usnulih gajeva. Čim je Sunce zašlo, sjene su opet izašle iz njegova ishodišta. Na sve su strane vrvile, brišući platfrenilo neba i mora, zelenilo šuma i livada. Iz očiju živih bića su izbri-sale izrčaj veselja iz srdaca nadu protjerale;

Sove i šišmiši, koje je tmina stvorila od svoje krvi kao dijelove svoga života, prhnuše u zračne visine, iskresavajući pokretom svojih krila crne iskrice. Plač sova i ćukova punio je šume i gore i remetio dosadnu tišinu okolina.

Sjene se s neba na zemlju spuštahu u gustim jatima, poput gladnih ptičurina, koje sa svih strana padaju na uginulu životinju.

Opazivši slavluk „kumovske slave“, što su ga u visini podigla daleka sunca, sjene su polegle po zemlji i — nepomično usadivši svoje crne grijesne oči u nebesa — počele misliti o bezbrojnim suncima, koja ih prate.

Naisve strane tišina. Tuga i melankolija carevaše.

Sjene su polagano raskrilile svoje crne koprene i po srcima ih prostrle. Pokrivši slavluk od „kumovke slave“, što je na nebu ljudskih srca podigla Nada, Zdvojnosti su popus šišmiša bezglasno otprh-nule. Dok sjene, povučene u samoću razmišljahu, dotle se je u jednom kutu zemlje počela svjetlost širiti i teći poput čarobne rijeke. Najednom su sjene krilima zakleptale. U taj čas— tražeći njija — pojavio se Mjesec viš planina sa srebrnom zubljom u ruci.

Bijele njene trake bezglasno, su puput sablasti u šumu unišle. Neke su — ogrnuvši se zelenim velom — po moru polegle. Jedne se nečujnim koracima ušuljale u tužne pogašene odaje, da straže nad usnulim sjenama; druge se opet u mrtvoj tišini — poput bijelih duhova — poredale po borovim i jelovim gajevima.

Mjesec je moru; nebu i šumama dao nove boje nove ljepote.. Oči je živih bića prelio izražajem melankolije i u srca unio mjesto nade— ljubav.

Mjesec, ljubimac Sunca podigao je svoju srebrnu zublju; viš zemlje i počeo uzastopce pratiti plave drhtave sjene.

Hamdullah — Subhi, ,

Ljiljanski:

Tragedija duša ili „Bijela ruža“.

(Pjesma u prozi.)

(Nastavak.)

Njezin doček.

Ona je došla u proljeće moga života obasjana suncem mojih nada na zlatnim kolima mojih želja. Pratila je svita uzdisaja, a zaklanjali je angjeli svojim krilima od zlobe i zavidna oka.

Došla je u dvore moga srca čista kao ljiljan, netaknuta, nevina... Donijela je u očima dubokim kao more, tajinstvenim, kao, čudesa božija — jedan komadić neba. Donijela je u svome srce sreću, život u svome angeoskom biću...

Došla je sa svim slavljem uz umiljnu pjesmu razdragane duše — došla je u svom veličanstvu mladosti... Dostojanstveno kao kraljica prekoračila je njezina nožica pragove mojih dvora! U slavu njezinu pridonešeno je stotinu žrtava — krv je prolivena za sreću njezinu.

Pred ulazom gorio „vječito oganj“ u slavu Vječitoga. Ona pristupila smjerno i molila, molila tiho, kako može moliti samo jedna nepokvarena duša, jedno biće koje istom u život stupa.

Ona je molila i čitava vasseljena s njom zajedno... sunce, nebo, drvlje, ptice, rude i čitava priroda. Molila bez riječi, bez suza... Na njezinu licu titrao blag odsjev sreće i zadovoljstva, pred njom u nedoglednu budućnost titralo sve u sjaju duginih boja...

Njezina duša bijaše čista od grijeha, kao u djeteta — bez grižnje savjesti!..

... I sve kleklo s njom pred žrtvenikom, da moli za nju, za njen život — za njezinu sreću. A njezina usna zborila tihu molitvu! Čas — dva vladala majestetična tišina, za tim se uspravila mahnula rukom i robovi se dizali... Primicali se smjerno i ljubili skute, a njezin pogled tražio nešto oko sebe.

Tražio nešto obećano, nešto što je tek bilo predmet njezinih sanja... I našla!..

Dug pogled — pogled pun čežnje sastao se s mojim pogledom i ona prekoračila...

Uz stepenicu išla uza me šutke, a oko nje mirisalo sve majskim cvijećem, proljetnim životom — srećom...

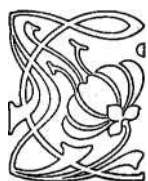
...Ona je došla...

AFORIZMI.

- Traži nauk pa makar u Kini. Hadisi-Šerif.
- Najveći je gospodar nad ljudima onaj koji im najviše služi. Hadisi Šerif.
- Stid je jedan dio vjere. Hadisi-Šerif.
- Mir je gospodar sviju posala. Hadisi-Šerif.
- Bog je čist, za to ljubi čistoću. Hadisi-Šerif.
- Svi ljudi osim učenih, živi su mrtvaci. Hadisi Šerif
- Znanje je kao jedno svjetlo, koje razveseljuje ljudsko srce. Hadisi-Šerif.
- Tko me nauči samo jedno slovo, učinio me je svojim robom. Hazreti-Ali.
- Tupost srca nastaje od prenatrpavanja stomaka. Hazreti-Ali.
- Djelo je najbolja slika čovječije duše. Hazreti-Ali.
- Moralna snaga ljudi je u čistom i pravom vjeronjanju. Hazreti-Ali.
- Dobro uči, tko istinu kaže, pametno govori, tko preporuča što je pošteno, slavu zaslužuje i dobiva, tko ju za narod traži.

A. Starcević.

Sabrao i preveo: *Ahmed Rašidkadić*,

ZDRAVLJE.

Sušica — tuberkuloza.

Od najstrahovitijih bolesti, koje zarazuju ljudski život, svakako je sušica ili tuberkuloza. Koliko i koliko naroda propane baš ovom nametnicom, koja podgriza niti ljudskog tkanja, te svojim djelovanjem oslabi stanovite dijelove, tako da čovjek postepeno ugiba i gubi se — nestaje ga sa lica zemlje — umire. Ovo hranje, koje kosi ljudske živote, vlada baš megju mladošću, te nam najljepše cvjetove otkida od živućeg ljudskog roda.

U prijašnja vremena gospodarila je ova bolest podpuno nad čovječanstvom, ali sad su joj ušli u trag, te svom silom nastoje liječnici, da joj njezino

bistvovanje u ljudskom tijelu unište i spriječe njezin pogibeljni rad.

Tko proizvodi to ubitačno hranje u našem tijelu? pitalo bi se. Odgovor nam je na to dao mikronokop, koji je otkrio neizmjerni svijet sićušnih životinjica životinjskog i biljevnog carstva. Životinjice životinjskog carstva imaju zadaću da u zemlji i vodi izvode razne rastvorine, koje se pretvaraju u takove stvari, da služe bićima biljevnog carstva za daljnu gragju, a pogotovo imaju veliku ulogu po čovjeka, jer ih je mnogo vrsti, te čovjeka bacaju u razne bolesti.

Životna bića, koja na račun čovjeka kao i životinje žive, zovu se paraziti. One su najniža vrsta bi-

Unskog carstva, a žive na račun drugoga tijela, i to na taj način, da na useljenom mjestu lokalno njegovu otančevinu troše, a radi toga i upalu prouzročuju i na taj način djeluju, da sokove iz tijela troše i kroz to otrovne stvari izlučuju, koje obično razne teške bolesti proizvode. Ovako proizvedene bolesti dijele u dvoje i to na akutne i kronične zarazne bolesti.

Akutne zarazne bolesti naglo se razvijaju, a tako isto i naglo se odstrane, dok hronične bolesti lagano počinju i obično dugo vremena traju.

Bakterije se dijele u tri vrste i to: 1. kokke, 2. bacili i 3. spirille.

Bakterije i bacili nalaze se u zraku, površini zemlje, kao i u samoj zemlji, te na površini vode kao i u nekoj odregjenoj dubini iste. Bakterije se nalaze i na čovječijoj koži, osobito ondje, gdje se nečistoća zadržaje i gdje se čovjek mnogo znoji. U želudcu ne mogu da se zadržavaju, jer ih solna kiselina ubija. Tri su puta da mogu ući u čovječije tijelo i to: koža, probavni i dišeći komadi. Tu moraju naći povoljne uvjete da se podpuno razvijaju, jer se često događa, da je čovjek uz sušičava: dan i noć ali opet ne primi na se te bolesti.

Ako jedan bacil dogje u pluća, te se on nastani na jednom stalnom mjestu i počne se razvijati i množiti prema tome, kakvi su mu uvjeti za njegovo bivstvovanje. Bakcilima su potrebna: sredstva za svoje uzdržavanje, te to uzimaju iz samoga tkiva plućnog. Pošto bacil izlučuje iz sebe razne sastojine, koje truju čovječiji organizam, jer prelaze u krvne sudove, ta na taj način raznesu se po čitavom čovječijem tijelu. Njihovo brzo razvijanje rapidno bi razorila cijeli prsni koš, te bi čovjeka kroz kratko vrijeme rastavio od živućih stvora, da tu nema obrane, koja se opire djelovanju bakcila. Same stanice brane se od njih, a krvna tjelešca, koja se neprestano gibaju, hvataju ih i unose u sebe, te ih nastoje izbaciti na polje. Kod onih, koji nemaju jaka organizma, te im stanice u tijelu nijesu jače i moćnije od bakcila sušice, taj će podleći i oboljeti od te bolesti.

Čim se je bacil sušice nastanio u plućima i stao djelovati, to se opaža na čovjeku: dobiva povećanje temperature: vatru, čuti slabost i klonulost tijela, počne kašljati, znojiti se po tijelu u noći— i to su prvi znaci zaraze. Ako bacili zaraze jedan dio pluća, to ih umrtvi za svaki rad, a čovjek hoće da se one klonulosti i smetanja u radu ostatka pluća riješi, stane izbacivati, ili naprezati silnim kašljanjem da se toga riješi. Ovo naprezanje silno škodi organizmu.

Najbolji teren za bacil sušice je tijelo slabo krčljivo, slabo hranjeno, ne naviklo na promjene temperature, liepriviklo raznim naporima i nezgodama, ili ako je iznemoglo, te iztrošeno duševnim ili tjeles-

nim radom. Kada bacil sušice nagje ovakav teren, on svoju djelatnost posve može da razvija.

I pojedini dijelovi u našem tijelu mogu da obole od sušičavih bacilla. Na pojedinim zglobovima, gdje smo pretrpjeli ozljedu ili uboj mogu se bacilli sušice nastaviti i razvijati, kao i u bubrezima koji su pretrpjeli upalu u mjehuru, koji je imao katar pa ga nije izliječio, ili ga ima u crijevima, koji su imali razne upale i drugdje.

Pošto su bacili tako sićušni, da ih čovjek prostim okom ne može vidjeti, to su tim opasniji, jer se mogu na nevidljiv način ušuljati u naše tijelo da ga uništiju. Koliko ove nemani ima po raznim predmetima u sobi, na našem odijelu, rukama, kosi, obući, na kuhinjskim predmetima i drugdje, jer ih vjetar i druga koja sila prenosi iz kašlja zaraženog pacijenta, a mi to sve gledamo, ali ih ne primjećujemo.

Svakako možemo naslućivati gdje ih najviše ima. Ako sušičavi kašlje i izbacuje, to je za stalno da se bacili oko njega kruže, te je ova okolica zaražena i opasna za prisutne, koji su u neposrednoj udaljenosti jednog pacijenta.

Siromašni slojevi našega naroda najviše pate od ove bolesti, jer su svi uvjeti za razvitak sušice potpuno povoljni. Slaba hrana, prenatrpan, mračan i vlažan stan, a prema tome i odjeća i obuća nikakova.

U predprošlom broju „Bisera“ bilo je na ovom mjestu govora o stanovanju našega naroda, te je izneseno po samim slučajevima (liječnicima) za ankete za suzbijanje sušice u g. 1908. da su u prvom redu krivi slabi stanovi našeg naroda, a da se sušica najlagije nastani i širi.

I hrana doprinosi mnogo, da jedan organizam lakše, a drugi slabije sušičavi bacili zarazuju. Jedino se mogu da tome opru, jer su im stanice i tkanje opasne, te nastanjeni bacil sami unište i istjeraju iz svoje okolice.

Kad pogledamo hranu, kojom se hrani naš seljak, malo obrtnik i zanatlija, tu ćemo opaziti, da veliki broj ovakovih progju po čitave dane od komadića najprostijeg kruha s lukom, ili malo sira, te dobro je, ako nekada ima mlijeka i jaja. Rijetko kod ovakovi imade mrsa. Jedino, kad mu je kakav god, onda si bolju hranu prigotavlja, ili mu je došao kakav gost, onda gleda, da u kući bude mesa. Kod sirotinje ni tada toga nema. Uz ovakove uvjete, kakav će biti organizam, a kakav podmladak?!

Sve ovo dovodi do rasula i propadanja, te moramo misliti na prosvještavanje našega naroda, da ga na taj način uputimo na njemu najdragocjenije zdravlje, — na njegov organizam, koje ga će moći i znati njegovati, te se odhravatj ovakovim napustima.

Svaki mora bar znati to, da sušičav ne leži i ne boluje u istoj sobi, gdje spavaju ostali ukućani, da bolesnik ne baca svoje hrakotin po sobi, nego u

kakvu posudu, u kojoj ima vode, da ukućani, ne jedu istom kašikom i iz iste zdjele, odaklen i bolesnik; da iza bolesnika — iz iste njegove čaše — ne pije vode niti ikakve tekućine. Ni pod ikakvu cijenu, iza smrti bolesnikove da nemamo njegovo odijelo, rublje, posteljenu za svoju uporabu, jer na taj način ostaje bolest u obitelji i prelazi s jednoga čljadeta na drugo.

Prosvjetni i gospodarski intenzivni rad u našem narodu može mnogo doprinijeti, da se sušica bar skući na minimum.

Naša je zemlja po prirodnom svom položaju u svakom pogledu bogata, te bi iz te zemlje trebalo iskorijeniti ovakove bolesti, a tim lakše, jer su ti preduvjeti za suzbijanje. Zar se u našoj zemlji ne bi mogao osnovati sanatorij, gdje bi se bolesnici, koji su u prvim počecima zaraze, mogli opravljati, a tim i izliječeni biti. Utvrđena je činjenica, da čist zrak, sunčano svjetlo, dobro hranjenje i dobro njegovanje tijela su sredstva, kojim se mogu bijednici od sušice odhrvati.

Humanost zahtjeva, da se i za one, koji su teže zaraženi, potraži veća njega i briga, nego što je u svojim slabim i jadnim kućicama ima. Za ovakove trebalo bi podizati bolnice, gdje bi svaki teže zaraženi bolesnik morao biti primljen i njegovan. Time bi se dvoje postiglo, jedno, što bi teret jednoj obitelji otišao s vrata, a drugo, spriječilo bi se gornje zakaživanje obitelji onog nesretnika, a sušičavi bi u ovakom lječilištu bio više njegovan i pažen, nego li kod kuće.

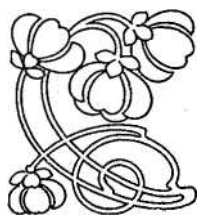
Trebalo bi čisto zakonom ustvrditi, da svaki sušičavi bolesnik, koji nema propisane uvjete kućne njege, mora biti odpremljen u bolnicu za plućne bolesti. Odogovaralo bi zakonima higijene, kad bi se bolesnici od tuberkuloze odmah izolirali od zdravih članova.

Za suzbijanje sušice potrebno bi bilo, da se osnivaju posebne zadruge, ili kod nas da današnja kotarska vijeća, sa kotarskim liječnikom budno prate i vode brigu i nadzor nad osobama koje su bolesne, ili su u zajednici sa bolesnim. Liječnik bi morao ovakove besplatno njegovati i o svemu davati upute, koje bi se morali preko članova vijeća provoditi.

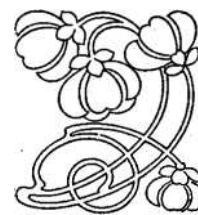
Zar ne bi se mnogo uradilo za sriječavanje ove bolesti, kad bi ovakova društva propagirala, da se po svuda ne pljuje i da se stanovi desinficiraju gdje je bolesnik ležao, kada bi se među članovima (među narodom) održalo više raznih predavanja o čuvanju zdravlja i o samoj sušici, gdje bi ga upoznali s bivstvom same te bolesti, te mu dali načina, kako da se u prvim počecima odhrve istoj.

Ovakove su uredbe vrlo dobre, te treba li narod, zemaljski sabor i zemaljska vlada zajednički navjestiti rat sušici, ako hoćemo, da je sa tijela našega naroda trsimo, gdje je stoljećima nad njim gospodarila. Držimo se svi devize: U rat proti sušici!

Hodža.

LISTAK

Predlog za „Gajretovu“ spomenicu.

(Dojmovi sa jednog sastanka.)

Negdje koncem septembra sastali smo se u Sarajevu. Bilo nas odasvuda. Izgledalo kao da su svi naručeni. Sastali se na jednom mjestu pa se raspravljalo. Bilo o svemu govora dok nije pala riječ o našem „Gajretu“. Tu smo se svi pogledali i jedan od drugog tražili razjašnjenje: za što „Gajret“ ne napreduje u onolikoj mjeri koliko nas ima brojem u Bosni i Hercegovini.

Tu se svak našao kriv. Nije nijedan mogao reći da se je „odužio“ i radip za „Gajret“ onoliko, koliko je bilo dosta da se „oduži svojemu narodu“.

Stagnacija se i s ticala na svim linijama. U kulturnom i političkom razvitku osjeća se nerad, a prema tome i nazadak. Deset je godina, kako je „Gajret“ osnovan, a do danas nije našao pravog odziva među nama. Deseta godina već se navršuje — deset godina tihog i skromnog rada trebalo je ipak s nekoliko riječi popratiti i dati bilancu o njegovom radu članovima i prijateljima našeg razvitka.

Da se proslavi desetgodišnjica „Gajretova“ rada!

Kako i na koji način nastalo je pitanje, da se izvede nešto slično „Prosvjetinoj“ proslavi. Ne ide. Nemamo društava, nemamo sokola, nemamo muzika, a ne bi imali sigurno niti onoliko učesnika, jer priznati se mora, za „Gajret“ se nije onoliko radilo koliko za „Prosvjetu“, a naš svijet nema ni toliko oduševljenja, koliko su ga imali učesnici „Prosvjedne“ proslave.

... I onda se došlo na jednu ideju: da se proslavi desetgodišnjica „Gajretova“ rada izdanjem jedne spomenice. A stim bi se donekle popunila i ona praznina u našoj književnosti, koja se tako silno osjeća danas nakon prestanka nekih naših književnih listova.

Svaki narod, a osobito mlagji naraštaj, osjeća veliku potrebu za zdravom duševnom hranom, koju jedino može dati lijepa književnost. Ali, da će u nas ta potreba preći u glad, nijesam vjerovao. A da je to istina, osvjedočio sam se na našem sastanku u Sarajevu, kad se je tako živo raspravljalo o književnosti i uzrocima nerada.

Okrivljivali se „stari“ i „mladi“, na koncu se oprostilo obima i zaključilo slijedeće:

Da se poradi na tome kako bi se proslavila desetgodišnjica „Gajretova“ 20 februara 1913. skromno, svako mjesto za se prema prilikama priredivši taj dan u korist „Gajreta“ po jednu zabavu sa čistim prihodom u korist „Gajreta“.

Da se izda spomenica, u koju bi osim spomen pisanja o „Gajretu“ došli još i radovi poučni i zabavni, koji bi prikladni bili za ovu zgodu.

Najviše je zapelo kad je došlo do finansiranja djela, koje bi obuhvaćalo oko 300 stranica, a troškovi bi sizali do 1500 Kruna. To je ono pitanje, a ne treba ni riječi potrošiti za rad, jer smo bili svi uvjerenja, da bi svi naši književnici sudjelovali dragovaljno kod izdanja rečene spomenice već i iz obzira naprama samom „Gajretu“.

Dakle po srijedi je bilo financiranje.

„Gajretova“ skupština je ljetos zbacila predlog Sakib ef. Korkuta, da se proslavi „Gajretova“ desetgodišnjica, a do eventualija nije došlo prilikom druge skupštine, gdje bi se ponovo ovaj predlog iznio. Tako „Gajretov“ proračun ne predvigja ni jednog novčića za proslavu desetgodišnjice „Gajeta“. Prema tomu „Gajretov“ odbor ovaku spomenicu ne može ni izdati.

Red bi bio na kome drugom. Mogao bi se sastati poseban odbor za izdanje ovake spomenice, koja bi sa imenovanjem pododbora u raznim mjestima imao sve prirediti što bi nužno bilo do 20. februara 1913., kao i sa izdanjem spomenice biti potpuno gotov, da ju na odregjeni dan dobiju gotovu u svim mjestima naše domovine i tom prilikom rasprodaju.

Ja sam mišljenja, da bi se trošak isplatio, ako bi se imalo uložilo više truda pa makar ovi troškovi iznosili i preko 2000 K., jer će „Gajretovu“ spomenicu kupiti svako naročito, ako ne bade skupa i ako sav prihod od nje bude odregjein za „Gajret“. Uz to djelo ne bi bilo prolazne naravi, pa bi se slobodno moglo štampati u više hiljada primjeraka, koji će se prodati za sigurno, ako ne od jedan put, a ono ipak kroz kratko vrijeme.

Pa kad bi bilo slučajno i štete, zar ne bi 400-500 kruna deficita mogli lahko podmiriti ljudi višeg položaja po 20-30 kruna bez ikakvih poteškoća, znajući da tim koriste jednoj opće korisnoj stvari.

U to ime imao bi se osnovati izdavački odbor, u koji bi trebalo na svaki način da dogje nekoliko književnika, koji bi preuzeo daljni rad oko dogotovljenja „Gajretove“ spomenice, tako, da bi bezuvjetno morala biti gotova polovicom ili još bolje početkom februara slijedeće godine.

Ali da se ne bi „Gajretov“ odbor našao zaposavljen ovakim izdanjem spomenice, s druge strane morao bi se izjasniti: kani li sam proslaviti. „Gajretovu“ desetgodišnjicu i na koji način, te nosi li se tom mišlju da i jednu spomenicu izda?

Razumijemo da predvigjene svote u proračunu za to nema, ali uz naknadno odobrenje skupštine za potrošak, za koji držim, ne bi niko rijeci primjetio, već bi svaki prijatelj „Gajretov“ i pohvalio upravu za taj rad znajući, koliko indirektno koristi samom „Gajretu“!

S tim smo se rastali u nadi, da će se naći neko, ko će nas u ovom predlogu poduprijeti.

Ovo iznesoh na javnost sa molbom, da se o ovome predlogu povede diskuzija.

Mostar, u novembru 1912.

A. Hifzi Bjelevac.

Iz islamskog svijeta.

ISMAIL-BEG GASPRINSKY.

U današnjem islamskom svijetu teško je naći premca glasovitom turskom piscu i preporoditelju rusk'h muslimana Ismail-begu Casprinskom. Povodom njegovog novog zauzimanja za napredak turskih i indijskih muslimana, evo šta o njem piše Jusuf-beg Akčurin, urednik carigradskog uglednog lista „Turk Jurdi“:

Po mome mnijenju — piše on — u zadnjem četvrtstoljeću Turcima je najviših i najvažnijih usluga učinio Ismail-beg Gasprinsk. Ismail-beg je ujedno savršen narodni učitelj, razborit i promišljen pisac, vrlo sposoban novinar i narodni dobrotvor. Rodio se 1267. godine u selu „Gaspri“ na krimskoj obali. Majka mu je iz stare krimske plemićke porodice, a otac mu je marljivošću u službi zadobio plemstvo.

Ismail-beg kao dijete bude spremljen u vojničku školu u Moskvu. Ismail-beg je, koji će kasnije postati najviši turski patriota, prvu naobrazbu stekao u toj ruskoj školi, a što je glavno, svoj je narodni odgoj primio u prazničkim danovima od jedne ruske šovinske porodice; od na Turke napadanjem znamenite ruske novine „Moskovskie Vjedomosti“ dopisnika pro-

fesora Ivana Katkofa! I prije smo pisali: Osoba, koja se sobom uvjerila o božijem jedinstvu, došla je iz jedne idolopoklonike porodice¹⁾. Obnovitelj Islama Imami-Gazali bio“ je učenik neztvaboškog sčfističkog reda. Voltaire-a, Renin-a odgojili su jezuite. I Ismail-beg je svoj prvi vjerski i narodni odgoj primio u porodici Kaznagijefajod šoviniste Katkofa!

Ismail-beg Gasprinsky od takih je ljudi, „koji drže, da izmegju jedne ideje i njenog ostvarenja, izmegju namjere i izvedenja, ne smije biti prekida. Čim se jedna misao prosudi vrijednom — treba ju odmah ostvariti. Još dok je boravio u Moskvi, čim je počeo osjećati veliku ljubav i svezu za tursko-tatarsku narodnost, kojoj pripada, odmah je pod nagonom tih osjećaja ustao na djelovanje. Da pomogne Osmanlijama, koji su tada sa kretskim ustašama vojevali, pobjegne iz moskovske vojne akademije. U Carigradu se htjede upisati kao dragovoljni oficir, ali uzrokom tadanje klimave Portine politike dosadi mu uzaludno očekivanje, zato mjesto na Kretu uputi se u Pariz.

Ismail-beg je od takih ljudi, koji izkustvu, životu i očevnosti višu prednost daju, nego mrtvim knjigama. On voli misli sobom iz života uzeti, nego li svoju glavu mislima drugih natrpati. I u Parizu mjesto da pohagja škole, voljeo je u toj ogromnoj školi knjigu života proučavati. Iza povratka u Rusiju, posveti se pisanju te 1297. god. izda na ruskom jeziku knjigu pod naslovom: „Muslimani u Rusiji“. Domalo iza toga postane učiteljem ruskog jezika na jednoj od muslimanskih medresa u Bagče-Saraju.

Ismail-begovo prvo djelo „Muslimani u Rusiji“, i ako je mala knjižica od jedva 30-40 stranica, ipak u onom vremenu isticala je njegove misli i bila je neka vrst programa njegovih projekata za budući rad što je sve od velike značajnosti. U toj knjizi opaža on vrlo ozbiljan položaj sa gledišta turskog nacionalizma i pred tursku intelegenciju iznaša jedno vrlo važno pitanje. Taj opaženi položaj jest ovo: U jednom dijelu Azije i Evrope stanuje jedan mnogobrojni narod. Taj narod je tursko-tatarski. Na prama drugim narodima, tursko-tatarski je narod u znanju, umjetnosti kulturi, bogatstvu i snazi vrlo zeostao; ako ovako uzigje ovaj narod po prirodnom zakonu „Struggle for existence“²⁾ uništiti će se, drugi će ga snažniji narod proždrijeti. Iz ovog opažanja slijedeće pitanje proizlazi: Šta je uzrok tursko-tatarskom nazadovanju i opadanju? Šta treba činiti, da se taj narod od propasti učuva?

Ismail-begov cijeli život prošao je u traženju i nalazu odgovora ovom važnom pitanju. Povjest Ismail-begovih misli jest povijest odgovora, koje je našao tom velikom pitanju, a povjest njegovog rada jest povjest djelovanja prema gornjim odgovorima.

U svojoj brošuri „Muslimani u Rusiji“ ovo pitanje ovako riješava: Uzroci naše slabosti jest naše neznanje, naše nepoznavanje savremene znanosti, te neshvaćanje prirodnih zakona. Da se spasimo, učimo evropejsku znanost i primajmo misli i ideje! Ali evropejsku znanost samo je moguće kroz njihove medrese u njihovom jeziku megju turko-tatare uvesti. Radi toga u Rusiji stanujući Turci trebaju imati svoju tursku književnost.

Kao prvi korak ostvarenju ove misli, Ismail-beg pokreće list „Tergjuman“. Ismail-beg, koji nije ni od naroda niti od države nikakva sticanja izgledao, kome se je nasuprt hiljadu zapreka pravilo, jedino sa svojom odvažnošću i strpljivošću uspio je „Tergjuman“ izdati. „Tergjuman“-ov prvi broj ugleda svijetlo 10. aprila 1883. godine, te i danas neprekidno izlazi.

„Tergjuman“ je Ismail-bega Gasprinskog najviše djelo.

U „Tergjuman“-ovu tridesetgodišnjem životu vidimo opet da se radi sa raznih gledišta oko onog velikog pitanja: „Kako bi moguće bilo Turke za život osposobiti?“ I nagje li se odgovor jednom dijelu pitanja, urednik „Tergjuman“ a ne zadovoljava se sa tim teoretičkim riješenjem, on odmah nastoji to praktički izvesti.

Prvi zaključni odgovor je, neophodna potreba osnovne obuke: da se turko-tatari naobraze, trebalo je početi od djece, trebalo je djecu u brzo na lagan način i prema duhu savremene znanosti podučavati. Odavle se rodiše „škole po novoj metodi“. Za osnovu podučavanja u ovim novim školama, sastavio je po uzoru evropejske fonetičke metode prvu tursku abecedu „Učitelj djece“.

On je na ovom pravom putu naišao na tri velike zapreke. Prva je od tih: neznanice u hodžinskoj odori. Oni digoše veliku buku, kako je novina, savremena znanost po šerijatu zabranjena, kako je to protivno starim islamskim običajima i t. d. Ismail-beg je svojim oružjem te napadaje odbijao i dokazivao obratno baš kako Islam svojim sljedbenicima zapovijeda, da stiču znanost i nauku. U „Tergjuman“-u vješto pisanim vjerskim člancima, sjajnim uspomenama stare islamske kulture, te velikom pričom: „Muslimani zemlje blaženstva“, potpuno uspije u ovom pogledu te tako bi ova poteškoća savladana.

Druga je zapreka raznovrstnost i nesrodnost tursko-tatarskih narječja. Gasprinsky se mnogo trudio da se ta narječja i dialekti umanje. „Tergjuman“ je neprestano preporučivao, da se povrh tih raznih narječja uči jedan opći turski jezik. Taj opći jezik imao je biti zapadno-turski (osmanlijski), ali od stranih riječi purifikovani jezik. Ali nije bilo moguće u svim tursko-tatarskim školama jednim te istim jezikom predavati. Njemu je za to na općem trećem velikou kongresu — „Saveza ruskih Muslimana“, uspjelo na opće

1) Ibrahim (a. s.)

2) Borba za opstanak

privolenje dati, da se nakon trogodišnjeg učenja mjesnog narječja, ima učiti „turski književni jezik“.

Treća i najteža zapreka dolazila je iz političkog položaja u Rusiji nastanjenih Muslimana, koja i danas postoji.

„Tergjuman“ kao drugi zaključni odgovor, dokazivao je nepobitnu istinu, da je nemoguće napredovati jednom narodu, ako samo muški budu naobraženi. a ženske ostanu na starom stepenu kulture. „Polovicu naroda sačinjavaju žene, majke i prve odgojiteljice naroda“. Ismail-beg uzevši tako u obranu ženske, mnogo je i neprestano pisao, da se što prije i prema duhu vremena moraju ženske naobraziti. Po mome mnijenju Ismail-begovo najoštrije djelo i jest „Ženska zemlja“, koje je radi ovog važnog pitanja napisao. I u ovom pitanju on nije ostao pri samoj teoriji, nego je svoje misli i praktično gotovo izveo, te tursko tatarske žene u Rusiji imaju jedino Ismail-begu zahvaliti za svoj današnji socijalni položaj.

Ismail-beg se brzo uvjerio, da samom naukom nije moguće narod podići na željeni stepen kulture, ako se ne bude obaziralo i na narodno siromaštvo i bijedu, ako se ne bude stalo na put narodnim nevoljama, koje potječu iz socijalne borbe. Ovome je kao najbolji lijek našao „dobrotvorna“ i „potporna“ društva. Gdje je god bilo turko-tatara osobno je pomagao sirotinju tih društava. Ovo je treći od zaključnih odgovora koje je „Tergjuman“ našao.

Ismail-beg Gasprinsky nije nikada s' uma smećao svoje ciljeve, koje je odlučno, jednostavno i razgovjetno opredjeljivao i izvagjao te je neumorno strpljivo radeći, sretnim se osjećao, kad bi većinu svojih ideja mogao ostvarenim vidjeti. Danas u Rusiji u svim gotovo postojećim tursko-tatarskim školama predaje se po Ismail-begovoj fonetičkoj metodi. U većini turkotatarima nastanjenih gradova osnovana su sa ogromnim kapitalima razna dobrotvorna i prosvjetna društva, koja neprestano napreduju i sa velikim uspjehom svom cilju idu. A ekonomska i razna potporna društva raširena su do u najmanja sela. Ismail-begova misao o turskom jeziku i narodu već od dvadeset godina u svakom broju „Tergjuman“-a se iznosi, a koju je svaki ruski Musliman dobro shvatio: „Tergjuman“, koji je raširen i poznat među turskim narodima kao što su turk, tatar, azeri, kumak, nugaj, baškird, uzbek sart, tarangja, kjašgari, turkmen i dr“ uzeo je za zadataku, da među svim tim Muslimanima širi prosvjetu i da islamske škole reformira. Piše vrlo lakim i jasnim stilom, da ga svak može razumjeti“.

Da se danas može govoriti o ujedinjenom turskom narodu u Rusiji, ima se zahvaliti Ismail-begovu tridesegodišnjem neprestanom radu. Tako jedan od znamenitih orijentalista sa zapada pozdravi „rođenje jivog naroda na Istoku“.

Po našem mnijenju i ideja o ujedinjenju svih, cijeloga svijeta turskih naroda potekla je od velikog Ismail-bega. U tome se i „Turk Jurdi“ ponosi kao „Tergjuman“-ov mlagji brat.

Sabri.

Književnost.

Književne studije. Uredništvo „Bisera“ namjerava u svojim daljnim brojevima donijeti opširan prikaz o radu naših književnika, kako bi i šire krugove upoznao sa njihovim djelima. Stoga molimo sve književnike muslimane, da nam pošalju svoje knjige, koje su štampali.

Isto tako molimo sve književne listove kao i izdavače knjiga, da nam nove knjige šalju uzamjenu odnosno na prikaz.

„Gajret“. Vrlo je interesantna činjenica u našem razvitku, dadanas neimajući ni jednog političkog lista imamo dva književna. Donekle bi to bila i utješljiva pojava, kad bi oko njih bila okupljena i čitava književna elita. No bolji poznavao naših prilika ne će to tako zaključiti, kad se zna, da i oni gotovo silom izlaze — samo da se posve ne prestane. Ali u posljednje vrijeme kako smo obavješteni sa mjerodavne strane nastaviti će, da redovito izlaze kako „Gajret“ tako i „Biser“. I na taj način doći će mo opet pred jednu zagonetnu pojavu, u našem kulturnom životu: ne može se politički raditi, dok narod nije dignut na onu visinu, da može politiku razumijevati. Prije svega narodu treba zdrave duševne hrane koju mu jedino može dati lijepa knjiga. O tomu, ne treba trošiti ni riječi, jer to je već pitanje stotinama puta dosela raščlanjeno. Najbolje nam svjedoči historija raznih naroda, gdje je uvijek u njihovu razvitku igrala ne mal, glavnu ulogu lijepa knjiga i pjesma.

Književnici i pjesnici bili su kod svih naroda preporoditelji njihovi i prvi vodici njihovu prerodu. Pa stoga i ova pojava sa ovoga gledišta p r i č i n j a se utješljivom.

U nas je mlada književnost, koja još nije prodrila ni do jednog književnog centra. Ona se razvija preživljuje sve krize, kroz koje mora proći, da se očisti od predrasuda, i konvencionalizma. I ta mlada književnost — nas bosansko-hercegovačkih muslimana posebne vrsti je u hrvatskoj i srpskoj književnosti. I sigurno će za uvijek ostati dok jedan musliman piše, jer naš život posve se razlikuju od života naših suptlemenika.

Naša književnost bila je otpočetak čisto poučna te i sama zabavna djela imala su poučnu tendenciju — očitu, da se je mogao čitatelj poučavati iz knjiga i zabavnog sadržaja.

Od prije, nazad deset-dvanaest godina, kad se ozbiljnije kod nas počelo, pa do danas, kad oni koji su počeli „šuštali“ u svojem radu izuzev nekolicinu čitava naša književnost ostala je na mladim silama. I onisami nijesu mogli održati je; — ne zato što nijesu bili ja ki nego za to što su se razdijelili dva razna tabora.

I ti su uzroci u glavnom bili uzrokom što je „Behar“ prestao, stoje „Gajret“ neko vrijeme bio obustavljen. U posljednje vrijeme pokušalo se opet posljednim silama te izgleda po svemu da će biti uspjeha i da će se opet naši književnici, i stariji i mlađji okupiti i zajednički početi raditi.

Sa ovom željom i sa pozivom da se skupimo oko „Gajreta“ i „Bisera“ napisao sam ovo redaka, sa uvjerenjem, da obadva lista mogu cvasti, na našu diku, samo ako se uklone još neke nesuglasice. A dužnost je naše čitalačke publike da pudupre kako nakladnike, tako i pisce, da mognu ustrajati u svome radu.

Posljedni dvobroj „Gajreta“ zadovoljio nas je i mi se podpuno nadamo, da će mo i u buduće u njemu naći novi rad uvijek zabave i pouke.

U onom broju pored ostali redova javlja nam se Hadžić sa svojom lijepom i poučnom radnjom „Kulturna povjest islama“, koja će svakom muslimanu dobro doći, tim više kad zna da to piše jedan čovjek koji povijest Islama u tančine pozna. Osim toga ima još nekoliko članaka manje i veće literarne vrijednosti većinom prijevoda.

Kod ovoga sa divljenjem moramo istaći lijepu baladu naše spisateljice Šefike Nesterin Bjelevac pod naslovom: „Azema“, koja nas lijepim stihovima prenosi u bajni Istok. Ona nam je poznata po još nekim njezinim uspelim radovima u prijašnjim brojevima „Gajreta“, za tim u „Zemanu“ i „Biseru“, te se je nadati da će nam pružiti još koje zrnice njezine mekane pjesničke duše.

Mi s naše strane preporučujemo „Gajret“ svima prijateljima našega napretka i želimo, da zajednički s „Biserom“ zdušno poradi na prosvjećivanju muslimanskog elementa u Bosni i Hercegovini.

Cijena je listu za Bosnu i Hercegovinu i Austro-Ugarsku Monarhija za članove „Gajreta“, talebu, učelnike, težake 2 — K za nečlanove 4— K, a za druge zemlje 10 franaka.

Ihsam

Kulturne bilješke.

P R A V I L A

Udruženja bosansko-hercegovačke ilmije. (Bosna, ve herceg džemijeti ilmijesi).

(Nastavak.)

§ 24.

Redovita glavna skupština bira osim 22 člana glavnog odbora još odborskih zamjenika iz Sarajeva, megju kojima mora biti makar jedan muallim. Mandat odborskih zamjenika jednak je onome odborniku na upražnjenu mjestu, kojeg odbornika glavni odbor postavlja jednog od izbornih zamjenika, i to onoga, koji je dobio najviše glasova. U slučaju, da je izbor obavljen aklamacijom kocka će odlučiti o tome tko će doći na upražnjeno odborničko mjesto.

§ 25.

Sjednice su glavnog odbora redovne i vanredne, a drže se svako 15 dana, a vanredne, ako to zahtjeva viša polovica članova glavnog odbora ili predsjednik.

§ 26.

Odborska sjednica moše se držati, ako bude prisutna nadpolovična većina članova glavnog odbora iz Sarajeva.

Zaključci se stvaraju većinom glasova. Pri jednakoj podjeli glasova odlučuje ona strana, na kojoj predsjednik daje svoj glas.

U vrlo važnim postupanjima treba pozvati na sjednice i vanjske članove glavnog odbora, a svakako u godini 1 put. O tome da li je koje pitanje vrlo važno, s čega bi trebalo pozvati i vanjske odbornike, odlučuje sarajevski odbor. No ali ako bi dvije trećine vanjskih članova odbora tražilo, da se sazove šira odborska sjednica; mora se ona sazvati. Vanjski odbornici, koji dogju na odborsku sjednicu, dobivaju primjerenu svotu u ime putnih troškova i prenoćišta.

§ 27.

Koji odbornik iz Sarajeva tri puta izasebić ne dogje na odborske sjednice, a izostajanje nijednom ne opravda unaprijed, prestaje biti odbornik.

§ 28.

Predsjednik zastupa društvo u javnosti, saziva i vodi sjednicu odbora, predsjedja društvenim skupštinama, vodi brigu, da se skupštinska riješenja točno vrše, nadgleda rukovogjenje društvenim imanjem, odobrava izdatke, potpisuje blagajničke isprave sa blagajnikom a ostale isprave i sve dopise sa tajnikom.

(Nastaviće se).

Muslimani!

Širite dobru štampu!

RAZNO.

Žene u Indiji. Kada kogod čuje, da u istočnoj Indiji izvjesne žene imaju zvanja, koja traže specijalno i visoko obrazovanje, da poneke od njih pišu knj'ge i u javnosti zastupaju pitanja općeg značaja, da je - urogjeničkim djevojkama dopušteno da studiraju medicinu na univerzitetu u Bombaju — kada kogod sve to čuje, on će onda sasvim prirodno pomisliti, da civilizacija u istočnoj Indiji džinovskim koracima ide naprijed. Ali koliko je silne muke imala civilizacija dok je te uspjehe postigla, i kako su prilike tako za nju rgjavo stajale, naročito u pogledu žena, najbolje se može vidjeti iz zakona, koji su još u snazi i koji se odnose na socijalne i bračne odnose žena. To su dvanaest zapovijesti, koje u tačnom i vjernom prevodu glase:

1. Za ženu, osim njenog muža, nema drugog božanstva na svijetu.

2. Ma koliko muž bio mator, ružan, neprijatan i strog i ma pored sveg tog izgubio još i cjelokupno imanje, ipak zato treba žena svu svoju pamet, ljepotu i privlačivost samo na to da upotrijebi, kako će što ljepše postupati i kako će što više zadovoljstava pribaviti njemu, koji je njen neograničeni gospodar na zemlji.

3. Žena ima cijelog svog vijeka da sluša i da se klanja: kao djevojka da se klanja pred svojim ocem, kao žena pred svojim mužem, kao udovica pred svojim sinovima.

4. Svaka udata žena treba vrlo brižljivo da se stara, da ljudima sa tjelesnim i duhovnim preimucstvima, ne poklonja mnogo pažnje.

5. Žena sebi ne smije dozvoliti, da zajedno sa svojim mužem sjedne za sto, nego da smatra za čast što može jesti ono, što je njen muž ostavio kao suvišno i ružno zgotovljeno.

6. Kada se muž smije, treba i žena da se smije a kada on plače, treba i ona da plače.

7. Svaka žena, pa ma kolika bila bogata i visokoga roda, treba svojim vlastitim rukama da zgotovi muževljeva omiljena jela.

8. Da bi u očima svoga muža izgledala privlačna, žena treba svakoga dana da se kupa, prvo u čistoj vodi, pa zatim u vodi sa šafranom; ona treba svoje kose da češlja i namiriše, ivice očnih kapaka da oboji antimoniumom i mali crven znak načini na čelu.

9. Kada joj je muž na putu, žena treba da posti, na zemlji da spava i nikakvim nakitom da se ne kiti.

10. Kada se muž vraća kući, žena treba veselo i radosno da mu izagje u susret, i odmah da mu položi tačan račun o svome ponašanju riječima, pa čak i mislima za vrijeme njegovoga odsustva.

11. Kada muž ženu pomiluje, ona treba da mu zahvali na njegovoj ljubaznosti.

12. Kad muž ženu bije, ona treba strpljivo da snosi kaznu, da ga uzme za ruku, zahvalno ga poljubi i zamoli za oprostaj, što ga je naljutila.

ZAGONETKE.

L o g o g r i f

od: *Emina.*

Ja sam riječ od dva slova,
Zamjenica ličnog kova.
Pročitaš li mene straga
Pitalica tad sam blaga;
A čitaj me turski, pravo,
Izbrojim ti prste zdravo.

Poruke i odgovori uredništva.

Travnjanin: Primili smo. I naš je program kulturno podizanje našeg elementa. Mi ne sumnjamo u Vaše sposobnosti, pa se nadamo da će te u onom pravcu i raditi kako ste pisali. Radove će mo štampati po redu.

M. Č. Č. Ono će nam vrlo dobro doći. Pošalji nam i onu pripovijest od Hikmeta.

A. K. Muhamedov. Dok pročitamo javićemo Vam šta će biti s Vašim radovima.

M. H. T. Primili smo. Pjesmu ne možemo donijeti, jer nije što osobita. Kod narodnih pjesama treba birati najljepše. Zagonetku takogjer, jer nijeste poslali odgonetke, a mi nemamo toliko vremena, da se sami mučimo. Inače hvala!

— *Y:* Vaš rad štampat ćemo čim dogje na red!

N. O: Rado bi učinili po vašoj želji, ali nije za javnost.

A. R. u F. Primili smo vaš nastavak, kao i priposlane aforizme, koje u ovom broju, kako vidite donosimo. Pošaljite još ovoga, kako ste obećali, te Vas molimo, da nam nastavke redovito šaljete.

J. u 5. Šta je s Tobom?!

? — Ni od Tebe ništa!...

H. M. u /?. Vaša je zaliha iscrpljena.

S. B. u M.: Isto.

Hamdija S. List nikom ne šaljemo što ne će pretplatu poslati. Selam.

Svim vakufskim povjerenstvima: Molimo Vas, da nam izvolite javiti sakupljene pretplatnike i eventualno preostale brojeve povratiti.

Neka se ispravi u 5. broju „Bisera“ na str. 85. u 30. redu ozgor na desno prva rečenica, odnosno prva njezina riječ tako da mjesto: „Tuke su ti“ it.d. bude ispravljeno u „take su ti“. To je štamparska pogriješka, koja mijenja pravi sadržaj rečenici. — Osim te, ima još i drugih, koje se mogu lakše upoznati i ispraviti.